

Benedek Elek Kis Könyvtára

17381

173-174. kötet

BÁNK JUDIT

Regény a török világ idejéből

Irta

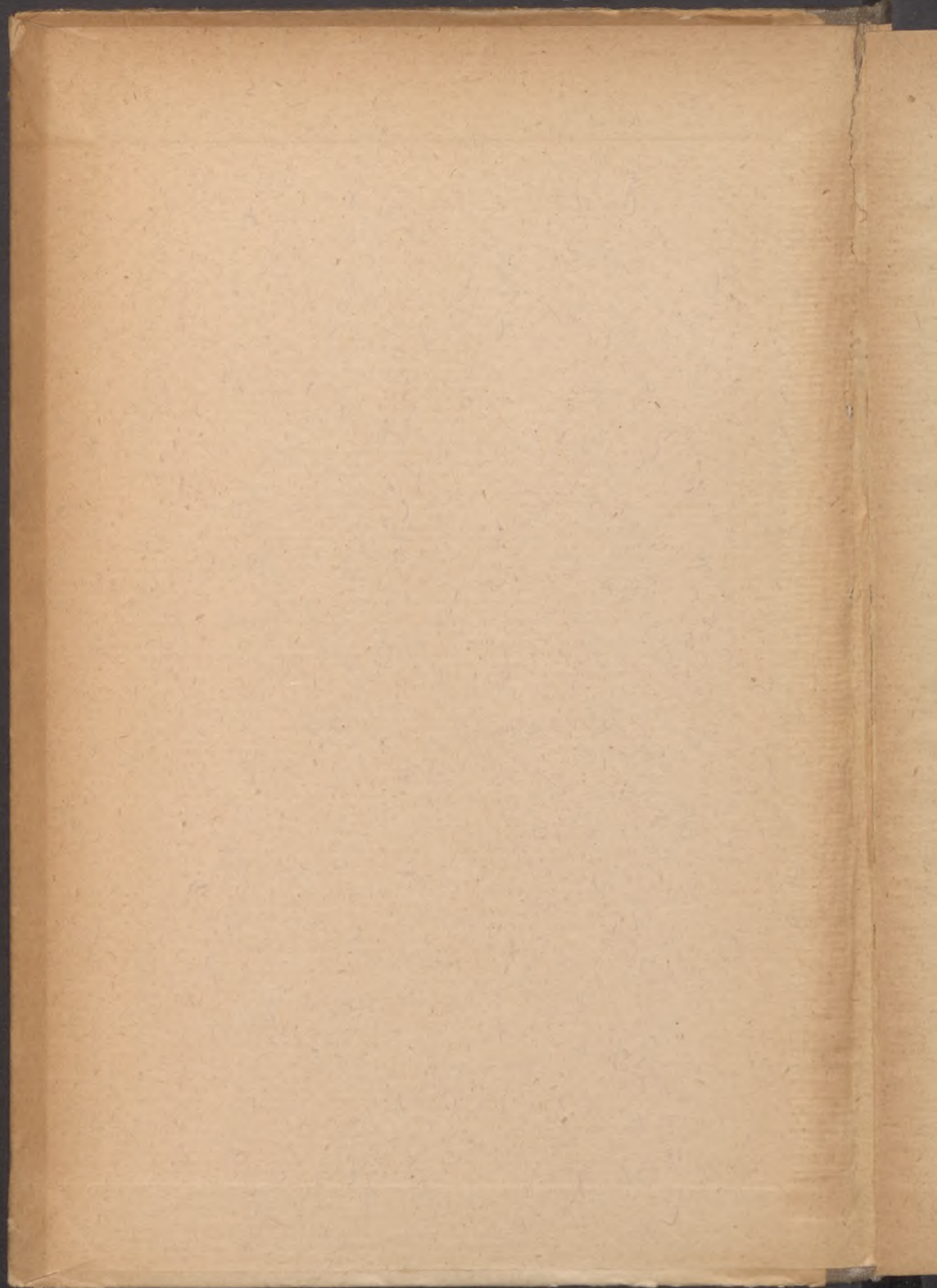
DÁNIELNÉ LENGYEL LAURA

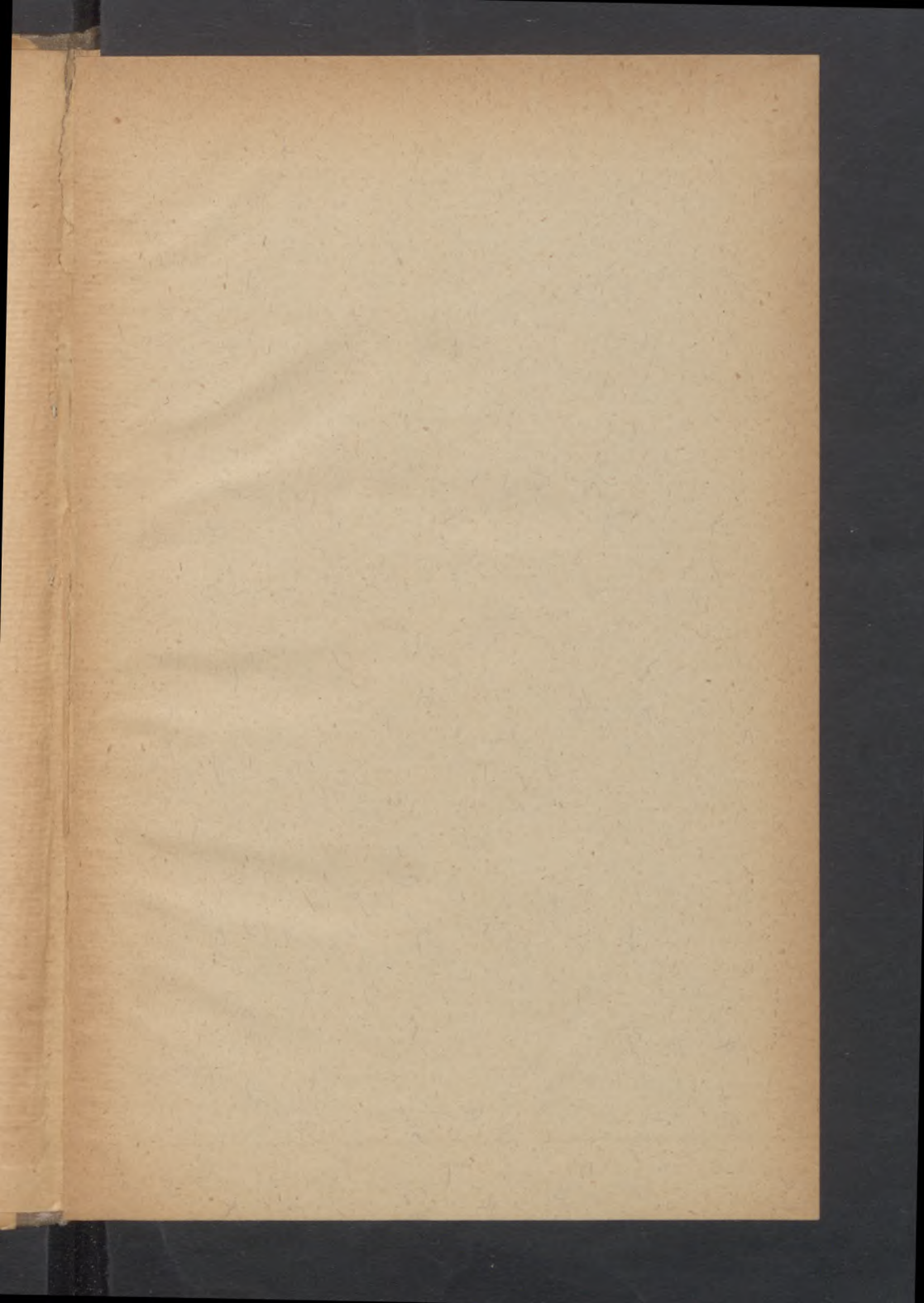
BUDAPEST

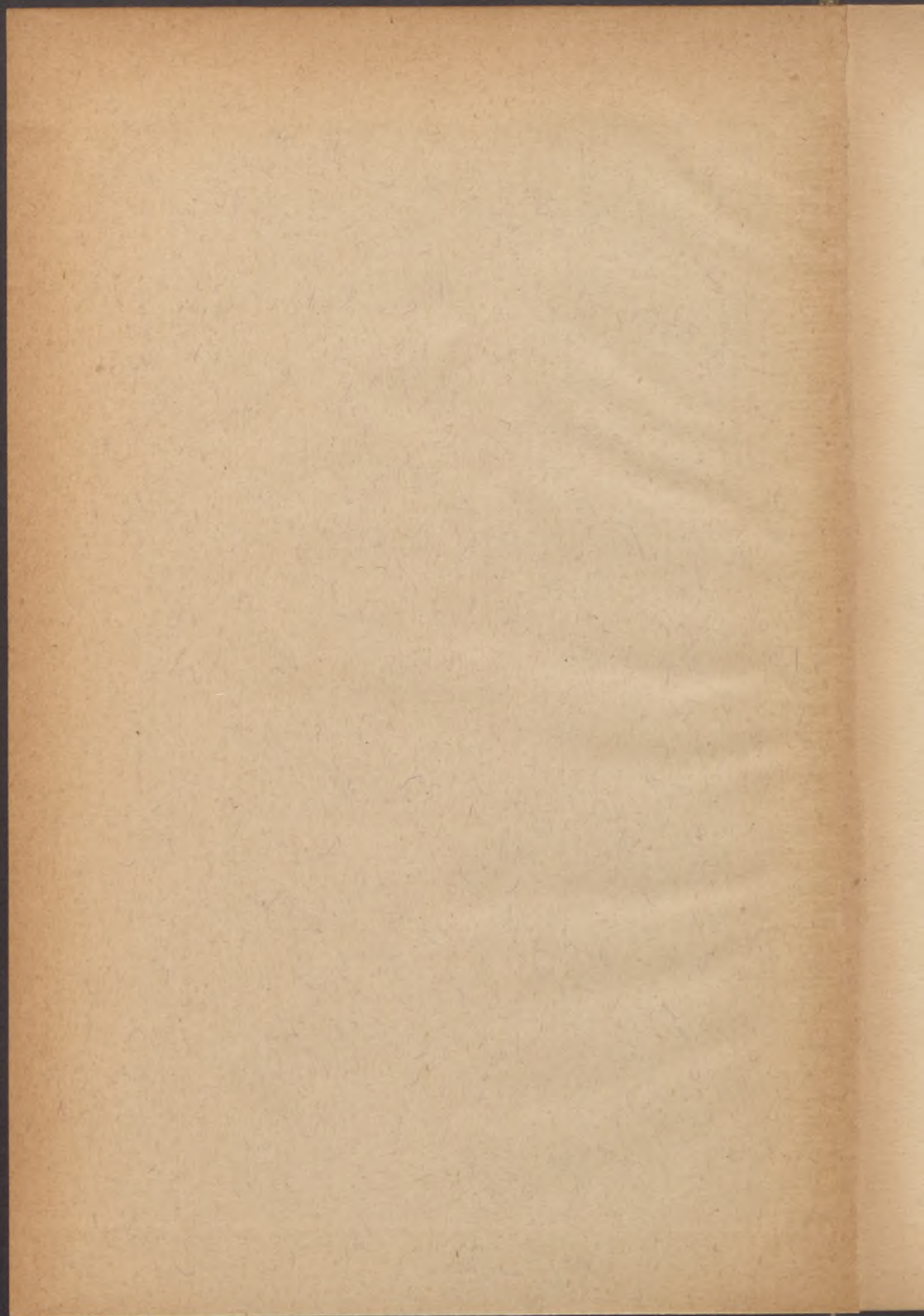
LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE
(WODIANER F. ÉS FIAI) R-T.

Ára kötve 1 kor. 20. fillér

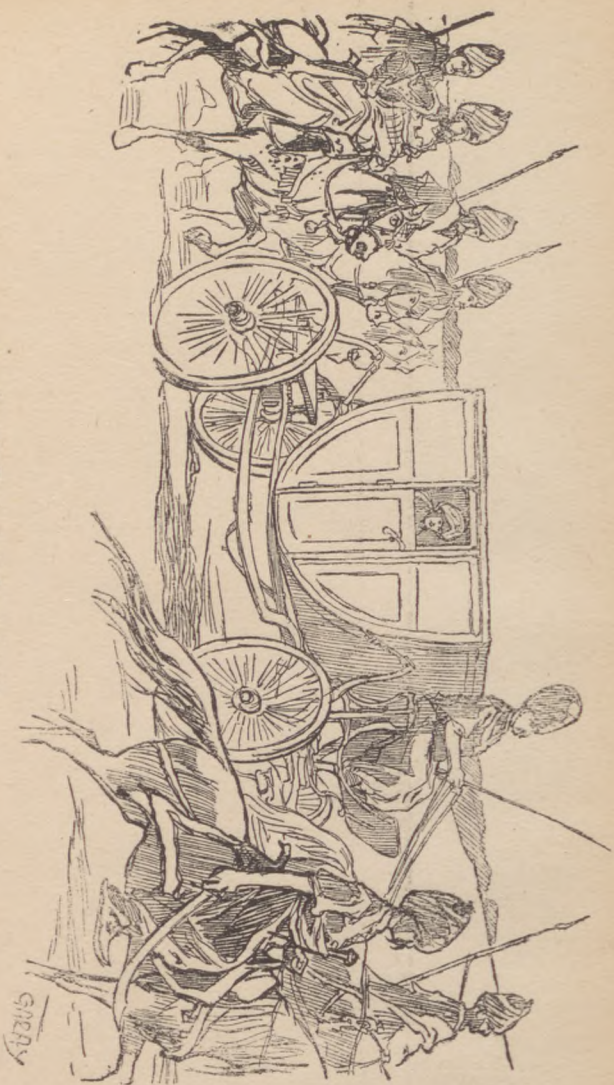
KÖTELEK
FRANKLIN-TÁRSULAT

A sebesült Feriz bejt háza viszlik.

BÁNK JUDIT

REGÉNY A TÖRÖK VILÁG IDEJÉBŐL

IRTA

DÁNIELNÉ LENGYEL LAURA

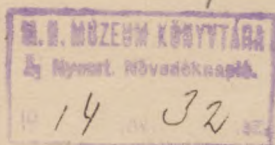
BUDAPEST

LAMPEL R. KK. (WODIANER F. ÉS FIAI) R. T.
KÖNYVKIADÓVÁLLALATA

~~Forst~~
4254

17. 381/173-174

• **Bánk Judit.**

I.

— Édes fiam, — mondta az öreg Mohamed basa, megsimogatva hosszú, ősz szakállát — drága fiam, Feriz bej, én nagy és szép dolgot akarok rád bízni.

— Köszönöm, apám, — felelt a fiatal bej és lehajolt, hogy megcsókolja az öreg basa kezét. A basa szeme szelíden, szeretettel pihent az ifjú lelkes, szép arcán, majd kezét áldólag tette a fiatalember fejére. S valóban, Feriz bej nem hiába hívta az öreg Mohamedet «apámnak», mert — bár vérségi kapocs nem is volt köztük, — édesapja, a tíz évvel ezelőtt meghalt Ibrahim vezér sem lehetett volna hozzá jobb és szeretőbb szívű, mint Mohamed basa.

Mióta édesapját kikísérte a skutari-i temetőbe, az édes vizek mellé, Feriz odakerült a Mohamed basa házába. A basa legjobb barátja volt az elhunyt Ibrahim vezérnek és a haldokló ágyánál esküdött meg, hogy a fiúnak apja helyett apja lesz.

Feriz az édesanyját még öt éves korában elvesztette. Már-már alig emlékezett reá, csak álmában jelent meg olykor-olykor előtte egy fe-

hér arcú, sötét szemű asszony képe, amint ágya fölé hajolva, különös idegen hangú, idegen zenéjű dalokat énekel neki. A szavak ismeretlenség, a zene idegen és Feriz mégis dobogó szívvel, remegő lélekkel hallgatja, valami túlvilági, mennyei boldogsággal, míg végre lassan álom jön szempilláira és alszik édesen, mélyen, sokáig, mint egyszer, régen, valaha, az édesanyja ölében.

Feriz eleinte gyakran kérdezgette a basától:

— Mohamed bácsi, régen meghalt az én édesanyám?

— Régen, — bólintott a basa, — derék, jó asszony volt. Áldott az emléke.

A basa gyakran kivitte a kis Ferizt édesapja, a hős Ibrahim vezér sírjához. Aztán beszélt neki arról, hogy milyen vitéz, kiváló, nagy ember volt az apja. Hány csatát nyert, hány gyaurt küldött a másvilágra. Feriz komolyan hallgatta, de azután megkérdezte:

— Hát az anyám? Miért nem megyünk ki az anyám sírjához?

A basának nagyon elkomorodott az arca.

— Majd később, ha nagyobb leszel... Ne beszélj nekem erről, Feriz fiam...

Feriz még néhányszor tudakozódott, de a gyermek lelke hamar érdeklődik, hamar felejt. Kevés idő múltán csak néha álmában jelent meg a sötét hajú, fehér arcú asszony képe, amint föléje hajol és halkán, ismeretlen szavú, idegen zenéjű, mélabús dalt dalol neki.

A kis Feriz szépen nőtt, fejlődött testileg-lelkileg. A vitéz Ibrahim vezér nyugodtan al-

hatott sírjában, Mohamed basa teljesítette fogadását, Feriz igazi apát nyert benne. A basa egyaránt figyelmet fordított testére és lelkére. Tudós tanítókat járatott hozzá, kik úgy a Kórán (a török Szentírás) titkaiba, mint a világi tudományokba bevezették, ám a tudós mesterek mellett egy hatalmas termetű janicsár aga is ellátogatott minden nap a fiúhoz, hogy a kardforgatás mesterségébe is beavassa.

Mert szép, szép a tudomány s a szent könyvek jámbor olvasgatása, ám Ibrahim vezér gyermeke, Mohamed basa gyámja, mégsem töltheti el életét a könyvek mellett görnyedve. Harcmezőn az ő helye, a harcmezőn, hol apja, gyámja, annyi fényes diadalt aratott a félholdas zászlók alatt.

Bizony, az ő hivatása is az lesz, hogy verekedjék a hitetlen gyaurokkal és terjessze a próféta zászlajának, a félholdnak dicsőségét.

Igy gondolkoztak az előkelő török urak, kik ismerték, szerették és becsülték Mohamed basa gyámfiát. Így gondolkozott maga a nagyhatalmú, felséges szultán is, ki bejjé nevezte ki az ifjút tizenennyolc éves korában.

Ezt a nagy kitüntetést és kegyet megköszönni, felkísérte Mohamed basa fiát a fényes ábrázatú padisahhoz. Az ifjú a gyámja házában is szokva volt fényhez, pompához, de a szeme valósággal elvakult, a szíve elszorult, mikor a fényes palotába lépett. Egyik pompás tereméből a másikba vezették őket, míg végre

egy óriási kupolás szobában megállottak. Itt egy csausz állt elébük és így szólt:

— A szultán, — áldott legyen a perc, melyben az ő méltatlan szolgája bátorodik felséges személyéről beszélni, — a felséges szultán dél-előtti imáját végzi. Azután mindjárt színe elé bocsát benneteket, óh, győzhetetlen basa és dicső reményű ifjú bej.

Mohamed basa únottan nézett ki az ablakon. Ő már nagyon sokszor járt a palotában s igazában nem is érdekelte őt itt semmi és senki. Csak gyámfiát kísérte a szultán színe elé, hogy bemutassa a fiatal bejt a padisahnak. Feriz bej azonban most járt itt először és érdeklődve nézett szét a teremben, hol még kívülök igen sokan vártak arra a szerencsére, hogy a padisah színe elé jussanak.

Feriz bejnek különösen egy csoport kötötte le figyelmét. Furcsa, zsinóros öltözetű, barna képű, szomorú szemű, de méltóságteljes tartású emberek voltak. Fáradtan álltak egy csoportban és beszélgettek. Egy-egy hang áthallatszott az ifjúhoz, ki tünődve, csodálkozva figyelt. Természetesen, egyetlen szót sem értett a beszédből, de úgy tetszett neki, mintha mégis ismerné a nyelvet, melyen amaz ismeretlen emberek beszélnek, mintha hallotta volna valaha, régen, álmában.

— Kik azok az emberek? — fordult az egyik csauszhoz, ki föl s alá járt a teremben.

— Az erdélyi fejedelem küldöttei, — felelt a csausz. — Bizonyára megint adóelengedésért jöt-

tek. Ezek a magyar urak egyebet sem tudnak,
mint folyton a szegénységükről panaszkodnak.

Mohamed basa visszafordult:

— Édes Halil fiam, ne beszélj ilyen oktalanságokat. Tudod jól, hogy nem szeretem a gyaur kutyákat, de ami igazság, az igazság marad, ha hitetlen keresztényről van is szó. Tudnak

bizony a magyar urak egyebet is a panaszkodásnál. Ha velem járnál a harcban, édes Halil fiam, akkor talán te is hoztál volna emléket azoktól, akik, szerinted, csak panaszkodni tudnak. Nézd a koponyámat, Halil, ezt a mély forradást egy magyar vitéz ajándékkaképen hordom, pedig az öreg Mohamed pasa nem kérdi semmiféle emberfiától, hogy mit cselekedjék, ha kard van a kezében. Úgy mondják, jó Halil, hogy tudok ezzel a szerszámmal bánni és hidd el nekem, a magyar urak sem értenek hozzá kevésbé. Ámde mit tudsz te a háborúk világához, jó Halil? Bizony, semmit. Sokkal kényelmesebb itt a dagadozó szőnyegek közt a felséges padisah előtermében lebzselni, mint künt a harcmezőn verekedni. Te okos ember vagy, Halil szolgám, és jól választottál, de harcos, vitéz emberek dolgába te bele ne szólj soha, mert ehhez nem értesz.

Feriz bég kipirult arccal hallgatta gyám-apja szavait. Oly jól esett neki a gúnyos, kicsinylő hang, mellyel a vitéz basa a padisah tányérnyalóját és hizelgő szolgáját rendreutasította. Már-már ő is szólni akart, de e pillanatban egy tiszt lépett ki a szultán szobájából és félrelebbentvén a nehéz szőnyegeket, mély meghajlással mondta:

— A felséges padisah — áldott legyen életének minden órája — látni kívánja a vitéz Mohamed basát és az ifjú Feriz bejt.

Feriz elfogódott szívvel ment a basa után, még egy pillantást vetett az erdélyi urakra és

csodálkozva látta, hogy azok is őt bámulják és halkán, suttogva beszélnek, mialatt egyik az ujjával rámutatott.

A következő pillanatban Feriz eltűnt a nehéz szőnyegek mögött.

Mihelyt beértek a szultán aranyozott termébe, a basa és Feriz azonnal arcra borultak. A szultán kissé fölemelkedett trónusáról és kezével intett, hogy álljanak fel és jőjjenek közelebb.

A basa és Feriz felálltak és a trón elé léptek, itt mindkettő lehajolt és megcsókolta a szultán kaftánjának szegélyét, úgy, mint ezt a török udvarnál az illendőség és a parancs megszabta.

— Mohamed, — szólalt meg az agg szultán nyájasan, — örömmel látom, hogy fogadott fiad derék és jó emberré fejlődött. Allah nem áldott meg fiúgyermekkel, de, íme, mily kimeríthetetlen az ő bölcsesége és jósága! Meghalt nagyvezérem, Ibrahim fia, gyermeked lett, ragaszkodik hozzád és te szereted őt, mintha saját gyermeked volna. Nem úgy van ez?

— Így van, felséges szultán. Drágább akkor sem lehetne előttem, ha saját fiam volna. Jobb és hálásabb semmiféle gyermek nem lehet apjához, mint ez a fiú hozzám.

— Örömmel hallom ezt, Feriz, — fordult most a szultán jóságos mosollyal az ifjúhoz. — Légy mindig olyan, mint vagy, tisztalelkű, igaz, hű és becsületes. Légy méltó fia az apádnak, az én vitéz vezéremnek és hűséges szolgálómnak.

— Feriz, háborúba jön velem, felséges uram, — mondta a basa.

— Úgy Allah vezéreljen utadon! Remélem, dicsőséggel jössz majd elélem, ha újra látlak. Ne feledd el soha, hogy egy Isten van: Allah, és Mohamed az ő prófétája. Boldogok, kik az ő nevében, az ő dicsőségeért harcolnak, győznek és az ő zászlaja alatt esnek el. A jó sorsod vezéreljen, ifjú Feriz.

Kezét a fiú fejére tette és kegyesen intett, mire a basa Ferizzel együtt távozott.

Mikor kiértek a várakozó terembe, Feriz még egyszer körülnézett. Önkéntelenül is a magyar urakat kereste szemével, de nem látta őket sehol. A csauszhoz fordult tudakozódni és Halil, látván, hogy a basa előre ment és szavát nem hallhatja, gúnyosan mondta:

— A vitéz magyar urakat a felséges padisah a Héttoronyba vitette. Addig ott maradnak, míg az adó meg nem jön. A felséges padisah jól tudja, hogy kell ezzel a néppel bánni. Panaszzkodnak, panaszkodnak, de majd elküldik a pénzt, ha meghallják, hogy a küldöttség, mely adóleszállításért jött kérelmezni, térdig vasraverve ül a Héttoronyban.

Feriz tovább ment és nem szólt semmit. Csak magában gondolt sokáig arra, hogy a kegyes szavú szultán parancsára egy csomó ártatlan ember sínylődik a Héttoronyban. Anélkül, hogy tudta volna, miért, gyakran gondolt rájuk, szenvedésükre, hangjukra, mely idegen csengése mellett is oly ismerős volt neki, mint-

ha már régesrégen álmában sokszor hallotta volna...

II.

Harcra készült a török sereg. A hatalmas szultán nagy haragra lobbant az erdélyi fejedelem, II. Rákóczy György ellen. A fejedelem ugyanis nem fogadta meg parancsát és kezét a

lengyel korona felé nyujtotta. A boldogtalan fejedelem nagyravágásával szerencsétlenségbe döntötte saját magát és nemzetét. — Hiába intette őt édesanyja, a nagyszívű, fenkölt lelkű Lorántffy Zsuzsánna, Rákóczy György balgatag nagyravágásával jogot formált a lengyel királyi székre, hiszen felesége, Báthory Zsófia anyai ágon a lengyel uralkodói családból eredett. Békén élhetett volna a szép Erdélyor-

szágban mint szeretett fejedelem, de a dőre nagyravágyás nem hagyta nyugodni. Hadat vitt idegen országba, idegen koronáért. Itt törbe csalták a tatárok és keserves, kemény ütközet után közel húszezer magyar maradt tatárrabságban. Maga a fejedelem is nehezen menté meg életét. A főbb magyar és székely urak ott sínylődtek, ott senyvedtek a tatárok közt, kik kínozták, sanyargatták őket, hogy minél előbb megkapják értük a váltságpénzt. Aki tehetett, küldte is hamar a sok «aranymarhát», ki, messze Tatárországba. Ám a tatárok kapzsisága feneketlen volt. A magyar úriasszonyok pénzzé tették ékszerüket, házukat, földjüket, csakhogy mégegyszer láthassák a rabságban sínylődő apát, férjet, fiút, vagy testvért. Talpig gyászban járt ebben az időben minden család Erdélyországban, mindenki gyászolt valakit, aki ott szenved, gyötrődik a tatár kán rettenetes keze alatt.

Gyász, pusztulás, nyomorúság járt a szerencsétlen II. Rákóczy György nyomában mindenütt. Alig menekült meg a tatárok keze közül, a szultán megfosztotta őt az erdélyi tróntól és Rédey Ferencnek küldötte el a fejedelmi kaftánt. A nagyravágyó Rákóczy nem bírt ebbe belenyugodni, hadat üzent Rédeynek, mire ez hirtelen lemondott a fejedelemségről s Rákóczy megint elfoglalta a trónt.

A szultán rémes haragra lobbant, mikor ezt meghallotta. Hogyan, a kis Erdélyország fejedelme, az ő alázatos hűbérese, mer vele da-

colni! Vele, kinek szemöldökrángatásától egész Európa reszketett! Meg kell fenyíteni az országot, megsemmisíteni a lázadó Rákóczyt, még pedig azonnal.

A hatalmas török sereg hát büntető, bosszúálló hadjáratra indult a kis Erdélyország ellen. A szultán tanácsában, a divánban együtt ültek a török főurak. A szultán első haragjában a Héttoronyba zárt magyar követeket is le akarta fejeztetni s a divánban ülő urak közül egy sem mert ellentmondani, csak Mohamed basa emelte föl szavát:

— Felséges padisah, a te kegyelmed kifogyhatatlan, mint a nap éltető sugara. Ha bünteted a bűnöst, igazad van s mi, kik a te kivont kardjaid vagyunk, nem fogunk habozni, ha az engedetlen lázadót le kell sujtanunk. Te kimondtad, hogy Rákóczynak pusztulnia kell, hát pusztulni fog. Engedetlenségével, botorságával rászolgált sorsára, az én nyelvem mellette szólni nem akar. Kihívta végzetét, midőn félelmetes haragodat felidézte, hát teljesedjék be rajta annak átka. Ám a Héttoronyban selymőző magyar urak kérő, könyörgő követségként jöttek hozzád. Hozzád, kiről jól tudják, hogy amilyen félelmetes és rettenetes a haragod, olyan kifogyhatatlan és áldásos kegyelmed és irgalmad. A próféta — legyenek áldva azok, kik szent tanításait követik — az utolsó ítéletnél különválogatja a bűnöst az ártatlantól, az igazat a hamistól. Te, uram, ki a próféta utódja vagy, szintén meg fogod választani, hogy kit

sújts le haragoddal és kivel szemben gyakorold áldásos kegyelmedet.

A szultán eleinte összehúzódtott szemöldökkel hallgatta a basa beszédét, majd lassanként kiderült az arca és így szólt:

— Béke veled, Mohamed basa. Ugy beszélél, mint bátor és igazságos emberhez illő. A sereg induljon Erdélyország felé megbüntetni azokat, kik parancsomat megszegték. Ám aki ártatlan, az nyugodtan maradhat, mintha csak fejét a próféta ölébe hajtotta volna.

A diván szétoszlott s a vezérek siettek haza, hogy előkészületeiket megtegyék. Mohamed basa, amint hazaért palotájába, azonnal Feriz bejt hívatta.

— A fiatal bej egy órával ezelőtt elment és még nem tért vissza, — mondta a szolga mély meghajlással.

— Jól van, ha hazajön, küldjétek azonnal hozzám.

Feriz azalatt elgondolkozva sétált fel s alá Sztambul utcáin. Egyszerre csak ott találta magát a Héttorony előtt, melyben az idegen foglyokat szokták tartani.

Elgondolkozva nézegette a hatalmas épületet, melynek udvarán egy fiatal tizenhatéves fickó sörögetett. Nehéz lánc volt a lábán, de azért serényen forgott a keze. A fiú valami különös, mélabús dalt dalolt, melyből Feriz egy szót sem értett, de mely mégis oly ismerősnek tűnt előtte, mint a multkor a magyar követek beszélgetése a szultán előcsarnokában.

A nóta, mit Feriz bej oly figyelmesen hallgatott, így szólt:

«Ha kérdik, hol vagyok?
 Mondd meg, hogy rab vagyok.
 Török császár udvarában
 Térdig vasban vagyok.»

Feriz szerette volna megszólítani a fiatal embert, de nem tudott a nyelvén. Egy darabig ott maradt a helyén, míg néhány börtönőr jött arra.

— Hová való ez a rab ifjú? — kérdezte Feriz az egyiket.

— Szolgálatodra, bej uram, ez a gyaur fiú erdélyországi székely. Az egyik székely úrnak a szolgája. Hogy dologtalanul ne teljék az ideje, hát söprögettetjük vele az udvart és munka közben néha énekelgetni szokott ehhez hasonló hitvány magyar dalokat. De ha terhedre van, nemes uram, azonnal rászólok, hogy hagyja abba.

— Nem, nem, — intette Feriz élénken, — csak hadd énekeljen, úgy szeretem a hangját hallani. Mondjátok csak, nem tud valaki közületek magyarul?

Egy öreg börtönőr előlépett:

— Engedelmeddel, uram, én értem a gyaur nyelvet. Sokszor jártam háborúba Magyarországon, Erdélyben, és megtanultam a hitetlenek nyelvét.

— Úgy, — szólt Feriz, — szólítsd meg hát e magyar ifjút, mondd meg neki, pár szót szeretnék vele szólni.

A börtönőr keményen vállára ütött a rabnak s így szólt hozzá magyarul:

— Gyaur kutya, légy boldog, a nemes bej akar hozzád szólni.

A magyar fiú villámló szemmel fordult hátra, de mielőtt még szólhatott volna, Feriz indulatossan támadt rá a börtönőrré:

— Hogy mersz így bánni egy szerencsétlen, szegény emberrel? Nem tudod, mit mond a a próféta? «Átkozott az, ki a boldogtalan kerservét még tetézi.» Kérdezd meg tőle, amint illik, hogy akar-e velem kissé beszélgetni?

A börtönőr szégyenkezve hajtotta le fejét. A durvalelkű ember dehogy is mert volna szembe szállni Feriz bejjel, a Mohamed basa gyámfiával. De mielőtt még felelhetett volna valamit, a rab magyar fiú közelebb lépett és magát mélyen, tisztességtudóan meghajtva, így szólt törökül:

— Ha kegyeskedel egy szegény, boldogtalan rabbal beszélgetni, nemes uram, nincs szükségem tolmácsra. Amint látod, elég jól beszélem hazád nyelvét.

Feriz meglepetten nézte a fiút, ki nyugodtan, barátságosan mosolyogva folytatta:

— Úgy van, effendim, a török sereg sokat járt a mi vidékünkön, aztán az emberre itt is, ott is ragad valami.

— Hová való vagy? — kérdezte Feriz bej a fiút.

— Erdélyországban, Udvarhelyszék egyik kis falujában születtem.

— Mi a neved?

— Balogh János.

— Hogyan jöttél el ilyen hamar faludból?

— Effendim, én tíz éves korom óta Bánk István uram udvarában vagyok. Ő a mi uraságunk, ámbátor hogy mi szabad székelyek voltunk, de... megbocsáss, uram...

Itt elakadt Balogh János és oly csodálkozva, oly kutatóan nézett az ifjú bej arcára, hogy mindenkinek feltűnt.

— Nos, miért nem folytatod? — kérdezte Feriz csodálkozva.

— Engedelmeddel, uram, nem értem a dolgot. Mintha a rossz szellemek játszanának velem. Az imént, ahogy arcodra néztem...

— Nos, mit láttál arcomon? Csak mondd ki bátran.

— Effendim, én gyakran járkáltam a Bánk uramék palotáján. Ott vannak a Bánk-család ősei mind. Némelyik képet megnéztem, de egyik előtt sem álltam olyan sokáig, mint egy fiatal leányzó képe előtt. A kép aranyos rámája fekete gyászfátyollal volt behúzva. Fialtal, halvány arcú, fekete szemű leányt ábrázolt, gyöngyös pártá a fején. Effendim, nem tudtam erre a képre nézni, hogy könny ne gyűljön a szemembe. Ez a kép, ez a kép, uram...

— Ez a kép? — kérdezte Feriz előrehajolva.

— Megszólamlásig hasonlít hozzád, effendi. Balgaság, amit beszélek, tudom, hiszen mi köződ lehet neked a Bánk András uram szerencsétlen leányához, Judithoz?... Neked, ki talán még sohasem jártál Magyarországon?

— Nem, én még soha el nem hagytam Sztambult, — felelt Feriz bég elgondolkozva.

— Épen azért tudom, hogy csak csodás véletlen, de oly meglepő, oly különös a hasonlatosság, hogy mikor észrevettem, minden vér a szívemre szaladt és Judit leányasszony gyászfátyolos képe jelent meg szemem előtt.

— Miért volt gyászfátyollal bevonva annak a fiatal leánynak az arcképe? Talán szerencsétlen vége lett?

— A lehető legszerencsétlenebb, uram. Tizenhat éves korában nyom nélkül eltűnt édesapja házából.

— Eltűnt? Megölték?

— Ezt senki sem tudja. Egyáltalában sorsáról többé semmi bizonyosat nem lehetett hallani. Pedig édesapja, a szegény, jó Bánk András uram egész életét a leánya keresésére áldozta. Hiába, többet nyomára nem akadt. Eltűnt, mint a harmat. Egy őszi délután Judit leányasszony a kertbe ment sétálni. Tudnod kell, jó uram, hogy a Bánk-kastélyt nagy ősi kert veszi körül, százados szép fákkal. A kert vége egy nagy erdőbe nyílik. Judit leányasszony csak amúgy, könnyű otthoni ruhában ment le a kertbe virágot szedni. Mosolyogva integetett az édesanyjának vissza, aztán, aztán többé emberi szem nem látta. Hogy mi történt vele, azt csak a mindent látó Uristen tudná megmondani. Az édesanyja egy óra múlva utána ment, de se híre, se hamva nem volt. Eleinte azt gondolták, hogy talán kissé átment az erdőbe,

ott is keresték, de hiába. Este már száz lovas legény vágatott szét a környéken, sehol egy nyom, egy betű, egy sóhajtás . . . Vége volt, örökre vége! . . . Az édesanyjának a szíve repedt meg a nagy bánattól, Bánk András uram túlélte a csapást, de az ő élete sem volt többé élet. Megtörtén, roskatagon vonszolta magát és mindennap a halált várta. Egyszer, mintha rövid időre visszatért volna életkedve. Még nagy, világjáró útra is indult, de mikor onnan megjött, még szomorúbb, még csüggedtebb lett s egy félév múlva ő is meghalt. Így hallottam öreg nagyanyámtól, aki dajkája volt szegény Judit kisasszonynak.

— Köszönöm szivességedet, — felelt Feriz és gazdagon megajándékozta a szolgát. — Én pár hét múlva háborúba megyek a török sereggel, de addig még egyszer megkereslek. Isten veled, jó fiú, remélem, sorsod is jobbra fordul addig . . .

Azzal megfordult és gyorsan elhagyta a szomorú helyet. A rab magyar fiú folytatta munkáját és Feriz bej már jó messze járt, de még mindig hallotta a magyar fiú bánatos dalát:

«Ha kérdik, hol vagyok?
 Mondd meg, hogy rab vagyok.
 Török császár udvarában
 Térdig vasban vagyok.»

III.

— Feriz bej, — szólt a szolga, mélyen meghajtva magát, — a kegyelmes basa úr látni óhajt.

Feriz bement a basa szobájába, ki elgondolkozva, tündő arccal sétált fel s alá szobájában.

— Feriz fiam, — mondta aztán Mohamed basa, hirtelen megállva, — háborúba kell mennünk. Sorsunk Allah kezében van és nekünk, hívőknek, tudnunk kell, hogy ott van a legjobb kézben. Ha Allah úgy rendelte, hogy győzelemmel, dicsőséggel térjünk haza, jól van. Ha el kell esnünk, az ő nevében, az ő dicsőségéért, hát teljesedjék szent akarata. De egyéb szavam is van hozzád, fiam. Te sokszor tudakozódtál tőlem az édesanyádról. Mindig azt feleltem, hogy ha majd nagyobb leszel. Most már elmúltál tizennyolc éves... Aztán meg háborúba megyünk... Ki tudja, mi van megírva a csillagokban? Feriz fiam, mielőtt elindulnánk, elviszlek téged az édesanyád sírjához. Egyben odaadom neked az egyetlen tárgyat, mi tőle maradt, ezt az elefántcsontra festett képet. Őrizzed meg, ez a tied, ő hagyta reád emlékül.

Feriz szívdobogással nézte a fehér csontra festett kis képet. Fiatal, halvány arcú, fekete hajú asszonyt ábrázolt. Feriz bámulva nézte. Mintha csak saját magát látta volna! Amennyire férfiarc nőéhez hasonlíthat, annyira hasonlított ő édesanyjához. Ugyanaz a hosszúkás arc, mélabús szem, vékony ajak s összenőtt szemöldök. Feriz bej meg is mondotta ezt a basának.

— Úgy van, — felelt a basa tündőve, —

arcod valóban nagyon hasonlít szegény anyádéhoz. Béke és nyugalom véle!

— Allah áldása legyen emléken, — mondotta Feriz áhitatosan és nem vette észre, hogy a basa összerezzen. — Mikor megyünk ki az édesanyám sírjához?

— Holnap korán reggel, — felelt a basa komolyan. — Minden órában megkaphatjuk az indulásra való parancsot és nem akarlak elvinni, míg tőle el nem búcsúztál.

Feriz azon éjjel folyton az anyjáról álmodott. A halvány arcú, fekete hajú asszony ott ült ágya mellett és szomorú, különös hangú dalokat énekelt neki. Dalokat, melyek könnyeket csaltak a szemébe, anélkül, hogy tudta volna, miért.

Mikor reggel felébredt, látta, hogy könnyektől nedves a párnája. Sietve felöltözött, a basa már várt reá kényelmes, úri hintájában. A kocsi vágatva vitte őket, de nem az előkelő mohamedán világ temetője felé, hanem messze, messze, ki a városból.

Szegény emberek rozzant viskói közt hajtott a kocsi. Feriz bámulva nézett körül. A jólétben, bőségben született és nevelkedett fiú még sohasem járt ilyen nyomorúságos helyen.

Elhagyták a rozzant viskókat is és hepehupás földeken mentek tovább. Végre megálltak egy kapu előtt.

— Mi ez? — kérdezte Feriz megdöbbenve.

— Ez a gyaur temető, — felelt a basa és gyorsan kiugrott a kocsiból.

Feriz ámulva nézett körül a nyomorúság helyén. Rozzant, bedőlt sírok, korhadt fejfák, kereszttek, néhol egy-egy márvány emléktábla. Önkéntelenül a fényes temetőre gondolt, hol apja teteme nyugszik és elsápadott.

A basa egyszerre az egyik fekete márványtábla felé tartott:

— Itt nyugszik az édesanyád, Feriz fiam.

— Az anyám? — kérdezte az ifjú kábultan.

— Úgy van, — felelt a basa komolyan, — édesanyád keresztény asszony volt és sohasem akart áttérni az igaz muzulmán hitre. Apád annyira szerette, hogy mindent elnézett neki és — bár maga hű követője volt a prófétának — tűrte, hogy a felesége saját istenét imádja. Mikor meghalt, ide kellett eltemettetni, a keresztény temetőbe. Apád nagy, díszes sír-emléket akart neki állíttatni, ám a mi szent hitünk, — mint te is tudod, fiam, — nem tűri az idegen hitű ilyen felmagasztaltatását. Ez a fekete márványtábla volt minden, amit a főpap megengedett. Nem akartam eddig erről beszélni, fiam, nehogy lelki békédet megzavarjam. De immár nem vagy gyermek és talán már holnap háborúba megyünk. Imádkozzál, fiam, az anyád sírja előtt, mert bár nem követte az igaz hitet, igen jó asszony volt és téged, édes fiam, mindenek fölött szeretett.

Ezzel a basa eltávozott, kiment a temető kapuja felé, hogy az ifjú háborítatlanul imádkozhék.

Feriz egyedül maradt az édesanyja sírjánál, kit öt éves kora óta nem látott. Arcára, hangjára már alig emlékezett, de e pillanatban

oly élénken vonult el lelke előtt a múlt, mintha csak tegnap szakadt volna ki anyja karjából. Még hallotta lágy, dallamos hangját, érezte sötét hajának illatát, amint föléje omlik s lágy, idegen szavakat sugdos a fülébe. Feriz lehajolt

a sötét márványtáblára és ott maradt sokáig mozdulatlanul.

Valaki gyöngéden vállára tette kezét. Gyámja állt mögötte:

— Feriz fiam, búcsuzzál el halottadtól, az élet vár bennünket.

Feriz még egyszer körülnézett a kopár, dísztelen temetőn. A fekete márványon aranyos török betűk voltak és Feriz olvasta a következőket:

«Itt nyugszik a jámborlelkű, hűséges hitves, a páratlan édesanya, Ibrahim nagyvezér áldott lelkű felesége. Az örök világosság fényeskedjék lelkének az ő paradicsomában, fogadja kegyesen és irgalmasan lelkét a keresztények Istene, kihez mindig hűséges maradt. Siratják örökké gyászoló férje és árván maradt kis fiacskája.»

Mohamed basa együtt olvasta Ferizzel a fekete márványra vésett betűket s oda mutatott ujjával, ahol az állt: «örökké gyászoló férje»:

— Úgy van. A sírfeliratok gyakran hazudnak, ez azonban igazat mond. Apád egész életén át siratta anyádat, ki szívéhez, lelkéhez nőtt, bár más Istent imádott, mint ő. Mindegy, áldott jó asszony volt és béke vele! Az ő Istene, kihez oly tántoríthatatlanul ragaszkodott utolsó percéig, bizonyosan kegyelmesen fogadta lelkét. Ő már boldog a keresztények paradicsomában.

Mert tudd meg, édes fiam, üdvözülhet ám az idegen hitű is, ha jámbor és igaz életű volt. Anyádra nemcsak szeretettel, de büszkén is gondolhatsz, Feriz fiam. Én ismertem őt, nálánál jobb asszony nem járt a földön. Hogy pedig milyen anya volt s téged mennyire szeretett, azt majd egyszer, később el fogom mondani. Nagynevű apád haláláig siratta őt. Soha más feleséget nem vett többé s könnyei nem száradtak fel, míg csak a sírhant reá nem borult. Búcsuzzál, Feriz fiam, az élet, a kötelesség hív bennünket.

Feriz lehajolt a fekete márványtáblához és forró ajkát rányomta a hideg kőre, aztán lassan, vontatott léptekkel megindult gyámja oldalán. Mikor a temető kapujához értek, hirtelen megállt:

— Hogy hívták anyámat? — kérdezte könnyektől remegő hangon.

— Anyád Ibrahim nagyvezér felesége volt, elégedj meg ennyivel.

— Azt sem szabad megtudnom, hogy milyen nemzetséghez tartozott és merre volt hazája?

— Mire való volna ezt tudnod, gyermekem? Felesleges terhet vennél a lelkedre. Te az Ibrahim vezér fia vagy, a szultán katonája. Ha a csatamezőn állsz, bizonyára megteszed a kötelességedet. De a török sereg sokféle országba megy hódítani, minek tudnád, hogy melyik országból származott anyád? Talán rosszul esnék szívednek, ha tulajdon atyádfiaival kellene küzdened. Megbénítaná karodat a tudat, hogy a

szemközt álló ellenség szívében édesanyádéval rokon vér folyik. Nem, kedves gyermekem, a katonának nem jó az ilyesmin töprengeni. Vedd úgy, mintha anyád is török születésű, mohamedán nő lett volna s légy szívvel-lélekkel az, kinek lenni kell: a szultán harcosa, a próféta katonája. Tiszteld jó anyád emlékét, de arról se felejtkezzél meg, hogy te az Ibrahim vezér fia vagy, azé a vezéré, ki sok nehéz csatában vitte diadalra a félholdas zászlót, a próféta zászlaját. Menjünk, fiam!

Feriz szó nélkül ült a basa oldalán és a kocsi gyorsan vágatva hagyta el a keresztény temetőt. Egyszerre ott voltak a Héttorony előtt, melyben a magyar urak raboskodtak s melynek udvarán Feriz bej tegnap oly sokáig beszélgetett a fiatal Balogh Jánossal. Hirtelen eszébe jutott valami és gyámapjához fordult:

— Mi történik a magyar urakkal, apám?

— Bizony, fiam, a felséges szultán nagyon haragszik rájuk. Tegnap még arról is szó volt, hogy lefejezik őket.

— Lefejezik? De miért?

— Édes fiam, a szultán haragja rettenetes, mint az ég mennydörgése.

— De hiszen olyan jó és kegyes volt hozzám.

— Az is, kegyelmes, nagylelkű, míg haragját föl nem ébresztik. Akkor... de hiszen láttál már pusztító zivatart, fergeteget, villámmal. Ez a szerencsétlen erdélyi fejedelem magára zúdí-

totta a fergeteget, most el kell pusztulnia, nemcsak neki, de népének, országának is.

— És nincs irgalom?

Mohamed megrázta fejét:

— A fergeteget nem lehet elcsitítani. És tanuld meg, fiam, hogy a szultán környezetében élők nem is dolgoznak ilyesmin. Ezeknek a romlottlelkű, hízelt rabszolgalelkeknek mindig több hasznuk van felséges urunk rossz indulatából, mint kegyes hajlamából. Azért istápolják inkább az elsőt. Ha láttad volna, milyen szemmel néztek reám, mikor a magyar követek eléért fölszólaltam!

— Fölszólaltál? Oh, Allah áldjon meg érte!

— Igyekszem mindig az igazság útján járni,— felelt a basa komolyan. — Ezek a szegény követek nem felelősek Rákóczy György dőre nagyra-vágyásáért.

Feriz figyelmes pillantást vetett a Héttorony udvarára, mintha csak a tegnapi szomorú nóta dallamát akarná újból hallani. De csönd és némaság volt a börtön körül.

— Apám, te oly kegyes és jó vagy hozzám, úgy-e, nem utasítod vissza kérésemet?

— Csak beszélj, fiam, tudhatod, hogy az okos és becsületes szó előtt mindig nyitva van a fülem.

— Apám, tegnap egy nótázó magyar fiút láttam a börtön udvarán. Fiatal, gyermekifjú, csak mint egyik magyar úr szolgája került a börtönbe. Én szeretném azt a fiút kihozni onnan és szolgámmá megfogadni.

— Ugyan! Hát nincs elég rabszolgád? Holnap vásárolok számodra, amennyit akarsz.

— Nem, apám, nem kívánok új rabszolgákat. Csak ezt a nótázó magyar fiút szeretném. Olyan szépen énekel.

— Tudom, hogy mindig szeretted a muzsikát, — szólt Mohamed basa, szakállát simogatva. — Legyen, nincs benne semmi kárhóztos, sőt a Korán dicséri az éneket, a dalt, mely mint minden szép dolog, végső eredményében Allah hatalmának dicsőítésére szolgál. Majd beszélek Küprili Achmeddel, a nagyvezérrel. Aztán énekeltehetsz a fiúval, amennyit akarsz.

IV.

Harmadnapra már ott állt Balogh János a fiatal bej előtt. Feriz barátságosan a vállára tette a kezét:

— Beszélj hozzám őszintén. Szívesen jöttél hozzám?

— Nemes effendim, — felelt Balogh János, — én magyar ember vagyok, ami a szívemen, az a számon. Bizony fájt a szívem, mikor Bánk István uram rámparancsolt, hogy menjek házadba. A magam jószántából sohasem válok én meg Bánk uramtól. De hát ő parancsolt és én engedelmeskedtem. Mindamellett is hívséges szolgád leszek én, uram, hidd el, panaszra nem lesz okod ellenem soha. Mert bátor, nemes és jólelkű úrnak ismerlek, ki ott a börtön udvarán

pártját fogtad a szegény, rab magyarnak. Amilyen jó és nemes vagy, bizonyára nem veszed rossz néven, ha hűségesen ragaszkodtam régi uramhoz. Legalább bizonyos lehetsz abban, hogy téged is híven szolgállok.

— Nemcsak rossz néven nem veszem, hanem dicsérlek, becsüllek érte. Bánk uramnak most nincs szüksége reád és nálam jobb dolgod lesz, mint a Héttoronyban volt.

A magyar fiúnak csakugyan jó dolga volt. Feriz minden szolgájához emberséges volt ugyan, ám Balogh Jánost nem is szolgának tekintette, hanem barátjának. A basa is megkedvelte a nyílt arcú, becsületes szemű magyar fiút, ki jól és folyékonyan beszélt törökül.

Még csak pár napig volt a házban, mikor Feriz bej így szólt hozzá:

— Mondd el nekem török nyelven azt a dalt, melyet a börtön udvarán énekeltél.

A fiú elmagyarázta törökül, hogy mit jelent a szomorú dal:

«Ha kérdik, hol vagyok ?
Mondd meg, hogy rab vagyok.
Török császár udvarában
Térdig vasban vagyok».

Minden nap egy-egy új szót kérdezett Feriz bej Jánostól, hogy mit jelent ez magyarul s lassanként érteni kezdte a magyar nyelvet.

Közben megjött a szultán parancsa: a török sereg induljon Erdélybe, a lázadó Rákóczy György megbüntetésére. Mint vészes fergeteg indult meg a török sereg. A nép mindenütt

rémülve szökött előle. Maga a fejedelem is menekült Gyulafehérvárról.

Szászsebes és Gyalu között ütközött össze a boldogtalan Rákóczy György a török sereggel. Erről a harcról mind a két csapat tudta, hogy döntő lesz. Rákóczy György koronájáért, életéért harcolt, a török sereg meg a próféta zászlajának dicsőségeért.

A háború előtt Mohamed basa sátrába vonult vissza. Ott leborult arccal a szőnyegre és sokáig, buzgón imádkozott, arccal a próféta szent városa, Mekka felé fordulva. Mikor kijött sátrából, komor ünnepiesség volt arcán, megölelte gyámfiát és halkán súgta fülébe:

— Imádkoztál, Feriz fiam?

— Igen, apám.

— Gyermekem, — szólt a basa, egy kis kék követ véve elő zsebéből, — ezt a talizmánt neked adom. Szentéletű dervis hozta magával Mekkából s mint a száz éves, szent öreg állítja, megóvjá tested, lelked mindenféle veszedelemtől. Megóv a kardcsapástól és a gonosz dzsinnek incselkedésétől egyaránt. Eddig mindig magamnál hordtam, ha háborúba mentem, most neked adom, fiam, viseld Allah nevében és őrizzen meg téged is minden bajtól, mint engem megőrzött.

— Köszönöm, apám, — felelt a bej meghatott hangon, — de nem fogadhatom el. Talizmánod védje tovább is a te drága életedet. Hiszen, ha valami baj érne, sohasem bocsátanám meg magamnak, hogy megfosztottalak a

dervis ajándékától. Aztán van már nekem talizmánom, mely megóv majd engem minden bajtól.

— Mi az? — kérdezte a basa csodálkozva.

— Az édesanyám képe, — felelt Feriz

könnyes szemmel, — itt hordom egy kis láncot a szívem fölött.

— Jól teszed, fiam, — mondta a basa megindultan, — s igazad van, az anyai szeretet jobb talizmán mindennél a világon.

Azzal megölelte gyámfiát és seregének élére vágatott.

Feriz bej is elfoglalta helyét az egyik oldal-

szárnyon. De előbb hűséges magyar szolgájától, Balogh Jánostól búcsuzott el.

— Tudom, hogy a magyar sereg győzelméért imádkozol, — mondta Balogh Jánosnak, — ez nem is lehet másként, a te helyedben én is úgy tennék. De azért szorítsunk egymással kezét, ki tudja, látlak-e még valaha, nótás magyar fiú? Ha ott maradok a háborúban, ime itt egy levél, mely szabaddá tesz egész életedre. Nem akarom, hogy utánam más urat szolgálj. Légy szabad, légy boldog ember és néha-néha jussak eszedbe én is, a régi gazdád, ki mindig jó szívvel volt hozzád.

Balogh János lehajolt és megcsókolta az ifjú kezét.

— Jol mondad, uram, hogy nincs hőbb kívánságom, mint hogy szegény népem diadalt arasson és kikerüljön az átkos szolgaságból. De a jó Isten, ki a szívekbe lát, tudja azt is, hogy épen olyan hőn óhajtom, hogy épségben, egészségben térj vissza a háborúból. Soha nálad jobb, nemesebb úr nem járt a földön és hogy lásd, mennyire bízom abban, hogy a jó Isten visszavezérel, ime, szemed láttára tépem szét a leveledet, mely szabad emberré tesz. Én a te kezedből akarom visszaszerezni szabadságomat.

— Ölelj meg, — mondta Feriz, kitárva karjait, — ha visszatérek, barátom leszel.

A két fiú összeölelkezett, azzal Feriz elindult a balszárnyra, hová a vezér parancsa rendelte.

A harc ádáz és kemény volt, hiszen mind a két fél érezte, hogy ez az utolsó, döntő ütkö-

zet. Mohamed basa elől harcolt a félholdas lo-
bogó alatt és Feriz mindenképen közelében
akart lenni. Így került belé a küzdelem kellős
közepébe. Erősen, ügyesen forgatta kardját, de
szemét, lelkét, akaratát, lenyűgözte a magyar
katonák emberfeletti hősiessége. Mint egy fél-
isten, úgy harcolt mindenik közvitéz. Feriz,
mintha elkábult volna, egy pillanatig úgy nézte
őket. A következő pillanatban egy székel-
y kivont karddal rohant neki és szörnyű
csapással vágott a fiatal bej feje fölé.

Feriznek bizonyosan vége lett volna örökre,
ha hirtelen valaki meg nem rántja a székel-
y vitéz karját:

— Ne bánts, ne öld meg!...

A kardot azonban már nem lehetett vissza-
tartani, lesújtott, csaknem oly ádáz erővel.
Feriz bej azonban rögtön lefordult lováról. A szé-
kel- y huszár karját megrántó nemes úr hirtel-
len lehajolt érte, felemelte lovára és elvágta-
tott vele.

Egy óra múlva vége volt a gyászos ütközet-
nek. A magyar sereget minden hősiessége mel-
lett is elnyomta a túlerő.

A szerencsétlen, súlyosan megsebesült feje-
delmet, II. Rákóczy Györgyöt, hívei vágatva
vitték Várad felé, hol két hét múlva meg is
halt. Rettenetesen bűnhődött a balga nagyra-
vágyásért, mely a lengyel királyság felé üzte.
A szultán szörnyű haragja szélvészféleg söpörte
el. Elveszté koronáját, népét, életét, s gyászba-
borított egy egész országot, melyen teljes

haragjával kényuraskodott immár a török. Igaz, hogy a győzelem drága és nehéz volt. Török halottak feküdtek sorban a gyalui mezőn, sebesültek hörgése hallatszott mindenfelől. Mohamed basa pedig egyedül, megszaggatott köntőssel ült sátrában, keserves könnyekkel siratva gyámfiát, Feriz bejt, kit sem a sebesültek, sem a halottak között nem találtak meg...

V.

— Uram, — szólt Balogh János, Feriz bej szolgálja a gyászoló Mohamedd basához, — nem akarom én fájdalmadat hiú beszéddel zavarni, de Feriz bejről szeretnék egyetmást mondani.

— Beszélj! — intett Mohamed basa.

— Átkutattuk a harctért, Feriz bej nincsen sem a sebesültek, sem a halottak közt, akkor hát bizonyosan él, ha rabságban is. Miért búsulsz, uram, csak a halottakért szoktak így sírni...

— Akkor is szomorú sors vár reá, ha rabságba jutott! Allah a megmondhatója, hogy sohasem voltam rossz, vagy kegyetlen a szegény foglyokkal szemben, kiket a sors kezembe adott. Ám fájdalommal és szégyennel kell bevallanom, hogy nem mindenik török vezér viselkedik így foglyaival. Maga a nagyvezér, Küprili sem ismeri az irgalmat és Ferhád basa vajjon nem a múlt héten iejeztetett le három előkelő magyar urat, mert a váltságdíj, mit értük követelt, késett?

— Igazad van, kegyelmes, jó uram, de Feriz bej nem török kézen van ám, hanem magyar fogságban.

— És azt hiszed, hogy a magyarok irgalmasok lesznek hozzá?

— Nem hiszem, hanem tudom! — felelt büszkén a magyar fiú. — A magyar ember vitézül forgatja kardját a harcmezőn s jaj annak, ki ilyenkor útjába áll, de a sebesülttel, a fogollyal, a szerencsétlennel nem kegyetlenkedik soha. Ezt hidd el nekem, uram.

— Szívesen hiszek neked, szolgám. Hiszen szomorú szívemnek oly jól esik, amit beszélsz.

— Még egyebet is mondanék uram, — kezdte Balogh János, de e pillanatban egy Ali nevű tatár tisztt lépett be a basa szobájába. Ali mindent elkövetett, hogy urának kedvébe járjon, hízelegjen s a basa néha-néha szívesen is hallgatta mézes-mázos szavát. Ám Balogh János gyűlölte és megvetette Alit, mert tudta róla, habár bizonyíték nem is volt a kezében, hogy Ali kémkedik a basa és Feriz bej körül és minden lépésükről beszámol Mohamed halálos ellenségének, Ferhád basának.

Ferhád ármánykodással, vesztegetéssel jutott be előkelő, nagy hivatalába, nem bízott hát az emberi őszinteségben és becsületességben. Azonfelül jól tudta, hogy Sztambulban gyorsan emelkednek és buknek az emberek. Miért ne foglalhatná el ő Mohamed basa állását és kincseit? Ígaz, hogy a basa egyelőre a szultán

kedvenc embere volt, de ugyan mire valók a kémek, a besúgók és az árulkodók?

Ezért hát mindent megtett, hogy Mohamednek és Feriznek ártson. Szembe nyájas, kedves volt velük, de a ravasz Alit állandó kémül tartotta a basa mellett.

— Nos, miért nem beszélsz? — kérdezte a basa a magyar fiúhoz fordulva.

— Engedelmeddel, uram, inkább majd más-kor, — húzódozott Balogh János.

— Csak beszélj, — intett Mohamed kegyesen az áruló Ali felé, — csak beszélj, hű katonámban, Aliban úgy bizom, mint tebenned.

Balogh János gondolkozott egy percig s aztán így szólt:

— Ha bízol bennem, uram, arra akarlak kérni, engedd meg, hogy elindulhassak táborból Feriz bej felkeresésére. Higgy nekem, az lesz a legboldogabb óráim, amelyben fiadat visszavezetem karjaid közé.

— Bizom benned, — felelt a basa szilárdan és határozottan, — indulj, hű szolgám és a te Istened vezesse lépteidet.

Balogh János lehajolt és megcsókolta a basa kaftánjának szegélyét.

— Úgy legyen hozzám az én Istenem irgalmas, mint ahogy méltó akarok lenni bizalmadra. Bejárom a magyar és székely urak kúriáit és jó hírrel, vagy anélkül, három hét múlva megint sátorodban leszek.

Alig lépett ki Balogh János az ajtón, mikor

Ali a basához fordult és csúszó-mászó hízelgéssel kezdte:

— Oh, dicső uram, bocsásd meg a te méltatlan szolgáltnak, hogy szólni mer hozzád és ne

fordítsd el fényes ábrázatodat tőlem, amiért nem helyeselhetem az iménti elhatározásodat.

— Mit? — kérdezte a basa csodálkozva.

— Azt, hogy a hitetlen gyaur kutyát szabadjára eresztet többi hitvány magyar testvé-

rei közé. Azt hiszed, kegyelmes uram, hogy ő csakugyan gyámfiadat, a dicső Feriz bejt kívánja megtalálni? Nem, ez a hitetlen magyar kutya csak szabadulni akar a fogságból.

— Ne mondj ilyet, Ali, — szólt a basa kedvetlenül, — ez a magyar fiú mindig becsületes volt.

— Oh, fényes ábrázatú uram, magam is szégyenkezem vakmerőségemért, hogy én, hitvány porszem, ellent merek neked mondani, a győzhetetlen Mohamed basának. De higgy nekem, jó uram, az oroszlán, a sivatag királya, a legnemesebb, leghatalmasabb állat, de nagylelkűségében, erejében, fenségében oly jó, hogy néha a hitvány róka is túljár az eszén. Az oroszlán azért oroszlán marad, fenséges, dicső és hatalmas, de gyakran a rókaé a haszon.

A basa elgondolkozva nézett maga elé, aztán megrázta fejét:

— Nem, — szólt aztán határozottan, — nem, ez lehetetlen. Sohasem tudnék embernek hinni, ha ez a fiú csaló és hazug volna. Látod, Ali, te jó, hű és igaz ember vagy, de van egy nagy hibád, nem tudsz hinni a becsületben. Mindenkire gyanús szemmel nézel. De én bízom a férfiúi becsületben.

Ali mélyen meghajolt és alázatosan bocsánatot kért, majd távozott. Alig ért azonban ki a basa sátorából, azonnal levelet írt Ferhát basának. A levél így szólt:

«Kegyelmes, jó uram!

Allah adjon dicsőséget győzhetetlen kardodnak és engedje meg, hogy alázatos, hitvány szolgád eme gyarló sorait kegyelmes szívvel olvassad. A fiatal Feriz bej még mindig nem került elő és Mohamed basa egészen betege lett a miatta való búsulásnak. Minden igazi, hű muzulmán lelke gyönyörűséggel telt meg, hogy Allah fegyvereinknek győzelmet adott, csak Mohamed basa búsul, mert neki a fiatal bej drágább, mint a muzulmán fegyverek becsülete, a félhold dicsősége, mint a szultán parancsa. Egy fogoly magyar szolgáját eleresztette, hogy keresse az ifjú bejt. Én a magam részéről bizonyos vagyok abban, hogy e magyar fogoly színét többé a török tábor nem látja. Meg is mondtam ezt a basának, ki azonban jóakarátú intésemért nagyon megharagudott és engem keményen megfeddett. E haragot is szívesen viselem, hogy a te kegyelmed és jóindulatod állandóan velem legyen, aki vagyok méltatlan híved és alázatos szolgád.

Ali.»

A ravasz kém azonnal elküldötte a levelet a basának és örömmel dörzsölgette a kezét. A fényes jutalomra gondolt, melyet Ferhádtól majd jó szolgálataiért kap.

Balogh János azalatt elhagyta a basa sátorát. Az úton minden járókelőt megszólított, kitől valami felvilágosítást remélt, de már egy hét óta barangolt, anélkül, hogy nyomra akadt

volna. A nyolcadik napon betért Barót község végén a malomba a molnárhoz.

A molnár meglepetve kiáltott fel:

— Ifjú törökről beszélsz? A Domokos Sándor uram kastélyában fekszik nagybetegen valami török fiatalember. Domokos uram hozta magával el a harctérről, félholtan. Én is láttam, mikor keresztülvágtatott vele a falun. Alélt lehetett, mert csak úgy feküdt a vitéz úr nyergében.

— Fekete hajú, halvány arcú ifjú volt? — kérdezte Balogh János izgatottan.

A molnár vállat vont:

— Az arcát nem igen láttam én, mert csupa vér volt a feje. De hát mit is érdekel téged olyan nagyon az a török katona? Az uraságnál is úgy fel vannak vele, mintha a családhoz tartozó feküdnék nagy betegségben.

— No, Isten áldja meg kegyelmedet, — köszönt Balogh János a molnárnak. Aztán egyenesen megindult a Domokos-kastély felé s a ház uránál jelentette be magát.

Domokos végighallgatta az ifjú előadását.

— Derék fiú vagy, — szólt aztán, János vállára téve kezét. — Amit magadra vállaltál, azt beteljesítéd. Ama fiatal tiszt csakugyan itt fekszik. Nehéz sebeket kapott, de már gyógyulóban. Gyere velem, rögtön odavezetlek hozzá.

Hosszú szobasoron át vezette Domokos Sándor uram Jánost. Az egyik szobában fiatal leány ült. Hímzés volt a kezében.

— Nos, Piroskám, hogy van a beteg?

— Ma nagyon nyugtalan volt, semmi áron

nem akarta az orvosságot bevenni. De addig beszéltem hozzá, addig kérleltem, míg bevette a csöppeket és elaludt.

— Jól tetted, kis húgom, — szólt Domokos uram, végigsímogatva unokahuga szösze haját. — Hallottad, fiam, — fordult Baloghhoz, — a beteg alszik. Majd ha felébred, üzenek érted.

Balogh János meghajtotta magát és távozott. Künn ellátták étellel, itallal. A régi jó cselédektől egyebet se hallott, mint az angyali lelkű Piroska kisasszony dicsőítését.

— Bizony, ez a kis leány a ház lelke. Annyi esze van, mint egy öreg embernek és olyan a szíve, mint a földreszállt angyalé. Hiszen urunk is jó és könyörületes, megverne az Isten, ha panaszkodnánk reá; de senkinek nem volna itt olyan jó dolga Piroska kisasszony nélkül... Bizony, a szegény beteg is sokat köszönhet neki.

Délután Balogh János kiment a kertbe, ott már csupa megszokásból kezdette énekelni:

«Ha kérdik, hol vagyok?
Mondd meg, hogy rab vagyok...»

Ott bent a betegszobában, a sápadtképű ifjú felemelte fejét:

— János, az én hűséges szolgám, eljött utánam.

— Csendesülj, nemes bej, — intette őt Domokos Sándor uram, ki éppen a betegnél volt látogatóban. — Valóban, a te hűséges szolgád jött el utánad. Ismerem jól, hiszen atyámfiának, Bánk Istvánnak udvarában élt, míg török

fogságba nem került ő is, a gazdája is. Akarod, hogy behívassam és beszélj vele?

— Igen, de előbb mondd el nekem, mint menekültem meg a halálos veszedelemből.

— Hát bizony magam előtt is csodálatos ez a dolog, mert — bár nem vagyok kegyetlen természetű ember — de a harcban ki vizsgálja az ellenfél ábrázatját? Becsületes vitéz verekszik, amint ez kötelessége. És látod, mégis, mikor az a székely huszár feléd vágott nehéz kardjával, az arcodra tévedt pillantásom és mintha láthatatlan, túlvilági kéz vezette volna kezemet, megragadtam a huszár kardját. Az arcod, török uram, — igazán nevetséges róla beszélni, de mégis úgy van, — az arcod a megszólamlásig hasonlít valakiéhez, ki valaha drága és kedves volt szívemnek.

— Nő volt az illető, vagy férfi? — kérdezte Feriz bej előrehajolva.

— Fiatal leány volt, de mit érdekel téged ez a szomorú történet, uram?

— Kérlek, ha jó akarsz lenni hozzám, akkor elmondod, — kérte a bej, nagy, sötét szemét Domokos uramra függesztve.

— Ám legyen, hiszen nincsen e szomorú történetben semmi rejtegetni való. Akik szereplői voltak, azok rajtam kívül már majdnem mind halottak. Meghalt a szegény anya, a megtört apa, csak én maradtam itt, aki talán legtöbbet vesztettem amaz őszi delután. Mert, hogy mindent megtudjál, bej uram, Bánk uram leánya, Judit, eljegyzett mátkám volt, mikor

egy őszi napon nyom nélkül, örökre eltűnt. Ennek az eltűnt fiatal leánynak vonásait viseled te arcodon s mintha az ő hangját hallottam

volna, mikor a huszár kezét megragadtam. De most látom, egészen elszomorodtál, uram. Hagyjuk ezért e régi történetet, inkább beszólítom hű szolgádat.

— Köszönöm, uram, de ha nincs terhedre, maradj itt velem. Szolgám bizonyára üzenetet is hozott gyámapámtól. Hallgasd meg te is.

Balogh János alig birta könnyeit elfojtani, mikor az ifjú halvány, szenvedő arcát meglátta. Térdre ereszkedett és megcsókolta ura kezét:

— Apád boldog lesz, ha hírt viszek rólad. Nagyuram, — fordult most Domokos felé, — mondd meg, mi váltságdíjat kérsz az ifjú bejért? Mohamed basa akár minden kincsét feláldozza, csak még egyszer szívére ölelhesse gyámfiát.

Domokos uram büszkén emelte fel fejét:

— Csodálom, hogy — bár ismersz — így beszélsz hozzám. Mondd meg Mohamed basának, hogy fia nem fogoly, hanem vendég Domokos Sándor udvarában, jöhet, mehet szabadon s távozhat. Amint elég erős lesz, hazamehet apjához. Ha aztán Mohamed basának úgy tetszik, szóljon egy-két jó szót a szultánnál az én szerencsétlen, török fogságban sinylődő barátomért, Bánk István uramért.

— Gyámapám, — szólalt meg Feriz bej, — bizonyára nem lesz hálátlan irántad, nemes keresztény. Indulj, János, — fordult Baloghoz, — még ma indulj, vigy üzenetet jó apámnak. Mondd meg neki, hogy épségben találtál, de még nagyon gyöngye vagyok arra, hogy útra kelhessek. Mondd meg neki, hogy nagylelkű, igaz emberek közt vagyok.

E pillanatban kinyílt az ajtó és Piroska, a háziúr unokahúga lépett be, hogy a beteg fe-

jén a köteléket megigazítsa. A fiatal bej halvány arca elmosolyodott, mintha a diadalmas tavaszi napsugár látogatott volna be hozzá.

VI.

Mohamed basa nagyon megörült, mikor megtudta, hogy gyámfia, Feriz, él, és egy nagy-lelkű magyar úr házánál gondos ápolásban részesül. Azonnal írt a szultánnak Sztambulba egy levelet, melyben nemcsak Bánk uram, de a Héttoronyba zárt erdélyi urak szabadonbocsátásáért esedezik.

A futár el is indult a levéllel, ám a ravasz kém, Ali, kilopta zsebéből a levelet, lemásolta s aztán tette vissza megint helyére az írást. A másolatot pedig még aznap elküldötte Ferhád basának, Mohamed basa halálos ellenségének.

Mohamed örvendező és reménykedő szívvel várta a választ. Majd csapatát összevonva, indulni készült az ország határa felé, hol a nagyvezér, Küprili Ahmed seregével kellett találkoznia.

Ugyanazon a napon, melyen a futár visszatért és jelentette, hogy a szultán kegyelmes szívvel intézkedett a magyar urak szabadonbocsátása iránt, Mohamed basa is elküldött fiáért egy csapatot Domokos Sándor uram kúriájára.

Feriz bej még mindig gyöngye volt kissé, de azért a tudós doktor, Borbély Balázs uram megengedte, hogy útnak indulhasson. Nehéz szívvel búcsuzott el házigazdájától és a kis Pi-

roskától. Tele lett a szeme könnyel, mikor a kis leány édes-bús hangon kérte, hogy ott künn, nagy Törökországban se felejtse el őket.

Majd Domokos uramra került a búcsuzás sora :

— A jó Isten áldja meg, nemes török uram, — mondta a házigazda megindulva. Hiszem, hogy jósorsunk még összehoz valaha bennünket egymással. De ha nem volna így, légy boldog!

Ezzel megcsókolta Feriz homlokát és útnak bocsátotta az ifjút.

A basa kényelmes, nagy hintót küldött beteg fia elé, a kíséret is lassan haladt, hogy a fiatal bejt meg ne viselje az út. Feriz figyelmesen nézte a körülte elvonuló tájat, mintha minden domb, minden fűszál ismerős lett volna előtte. Szeretett volna kiszállni a kocsiból, hogy ajkaival érintse a barna rögöt. Szívéből mély sóhajtás szállt föl, mintha fájt volna lelkének, hogy ebből az országból távoznia kell, hogy ide többé vissza nem térhet.

Mohamed basa nagy örömmel fogadta gyámfiát, de Feriz azonnal észrevette, hogy szemén sötét árnyék borong.

— Allah visszavezetett hozzám, fiam, nagy az én lelkemnek gyönyörűsége.

— De lelkeden mégis borút látok, apám, — mondta Feriz, kutatólag nézve a basa szemébe.

Mohamed basa sóhajtott, majd szomorúan mosolygott és szeliden megsimogatta a Feriz arcát.

— Hiába, az igazi szeretet élesebben lát,

mint a hiuz, vagy a sas. Te előtted nem bírok titkolózni, fiam, mert íme a szívemben olvasol és jól látsz ott mindent. Tudd meg, hogy gaz ármánykodók hálót szőttek ellenem Sztambulban a szultánnál.

— Ellened, atyám, a világ legnemesebb, legjobb, legbecsületesebb embere ellen mertek gaz rágalmakat szőni? Remélem, a szultán érdekük szerint bánt el a gaz árulkodókkal.

— Édes Feriz fiam, te még nagyon fiatal vagy s nem tudod, hogy a padisaht miféle emberek veszik körül. Lelkük mélyéig, szívük közepéig romlott emberek ezek, kik az aranyért a tulajdon édesapjukat is elvesztik. Ne feledd, hogy állásom, vagyonom régen irigység tárgya...

— De a szultán nem hisz nekik, úgy-e, apám? — kérdezte az ifjú a felháborodástól reszketve.

— Édes fiam, semmiféle halandó nem bírja magát kivonni környezetének hatása alól. Aztán ne feledd, hogy a szultán öreg és beteges.

— Apám, megijesztesz! A te drága életedet fenyegeti veszedelem?

— Nem, nem, — és a basa megnyugtatólag tette kezét az ifjú vállára. — Amint tehetem, Sztambulba megyek, hogy magam beszélhessek a szultánnal. De most menj a sátradba, pihend ki az út fáradoalmait.

Feriz bej távozott, de szíve, lelke nehéz volt. Úgy érezte, hogy gyámapja nem mondott el neki mindent; hogy a helyzet sokkal komolyabb, mint ahogy a basa előtte feltüntette.

Valóban, Feriz jól sejtett. A basa feje fölött nagyon meggyülekeztek a felhők s erről maga a nagyvezér, Küprili Achmed, ki a basa jó barátja volt, értesítette Mohamedet a következő levélben :

«Kedves barátom!

Szomorú hírt kell veled közölnöm. Valami rossz embered — sújtsa őt haragjával Allah — nagyon felingerelte ellened a felséges padisaht. Azt állítja, hogy túlságosan jól bánsz a magyar foglyokkal s akár fizetnek értük váltságdíjat, akár nem, te szabadonbocsájtod őket. Tudom én, hogy hű és igaz muzulmán vagy, bátor és derék katona, de ismerheted a divánban élő urakat, azok most folytonosan duruzsolnak a felséges padisah fülébe s félek, hogy baj lesz a dolog vége. Mindenesetre rosszul tetted, hogy a magyar követek szabadonbocsájtását olyan sürgősen kérlelmezted. Inkább fizettél volna Feriz bejért váltságdíjat, vagy elégedtél volna meg egy magyar fogollyal, miért kellett neked ötöt szabadonbocsátani? A szultán ugyan teljesítette kérésedet, de most utólag nagyon haragszik ezért is. Azt hiszem, valami gaz árulót, valami hűtelen kígyót tartasz magad mellett. Figyelj és ha megfogtad, taposd szét a fejét, mielőtt még jobban megmarhatna.

Hűséges, régi barátod
Küprili Achmed.»

Mohamed basa kétszer is átolvasta a levelet:

— Nem, nem mutatom meg Feriznek, nagyon elbúsulná magát, pedig még olyan gyöngé. De a nagyvezér árulóról beszél. Ki lehet itt áruló az én környezetemben? Ezt nem bírom elhinni. Rögtön hivatam Alit. Neki éles szeme van, hátha útbaigazít.

Ali földig hajolva állt meg a küszöbön. Csak a basa ismételt intésére jött közelebb.

— Ali fiam, úgy látszik, az idő neked adott igazat, és nem az én bizalmamnak. Erős a gyanum, hogy gaz áruló van itt közvetlen környezetemben, ki minden tettemet meglesi és rosszakarattal adja tovább valami gonosz ellenségnek. A te éles szemed nem látott-e valamit? A te elméd nem gyanakszik-e valakire?

— Kegyelmes uram, — felelt az álnok Ali hajlongva, — bár jószágod felbátorít, mégis nehezen fogok a beszédhez. Régen szólottam volna én már, de nem mertem...

— Hát tudod, ki az áruló?

— Allah úgy legyen hozzám irgalmas, mint ahogy nem más, mint Feriz bej kedves embere és szolgája, a székely fiú.

— Lehetetlen! — kiáltott a basa.

— Kegyelmes uram, ne forduljon el tőlem szíved azért, amit most mondani fogok. Ennek a hitetlen gyaúr kutjának szabad bejárása volt sátradba, előtte beszélgettél fiaddal mindenféle bizalmas dolgokról...

— Nem, nem, — szólt a basa fejét rázva, — olyan becsületes arca van!

— Oh, dicső, nagy uram, ha lelkünk képét ábrázatunkon hordanók, akkor nem volna gyász és siralom a földön. A te nagy lelked nem akar hinni az emberi gonoszságban, de én jól láttam már régen, hogy gonosz hálóban akarnak megfojtani. Nem mertem szólni, hiszen az áruló fiadnak legkedvesebb embere. Az ő fiatal lelkét is hálójába kerítette ez a veszedelmes gazember. De nehogy azt hidd, hogy csak üres fecse-gés, amit mondok, bizonyítékom is van, uram. Feriz bej, mielőtt a csatába ment volna, szabadságlevelet akart adni szolgájának. Balogh János nem fogadta ezt el, azt mondván: ő a bej mellett akar maradni. Itélj uram, te magad, mi oka lehetett volna erre egyéb, mint az, hogy kémkedni kívánt körülötted?

S mivel a basa még mindig nem felelt, a ravasz Ali így folytatta:

— Oh, uram, tanáccsal hogy mernék én neked alkalmatlankodni, ki magad vagy a kimeríthetetlen bölcsesség! De ha szabad beszélnem, mégis azt mondanám, még ma huzasd karóba ezt a hitetlen keresztényt.

A basa megrázta fejét:

— Nem, Ali, ezt nem teszem, nem tehetem. Egész életemben igazságos akartam lenni, hogy majd bátran jelenhessek meg Allah színe előtt. Soha senkit kihallgatás nélkül nem vádoltam, soha senkit alapos ok nélkül el nem ítéltam. Mielőtt kezem büntetőleg sújtana, magamnak kell látnom tisztán és világosan.

Ali meghajolt és távozott. Künt a sátor előtt

a kezét dörzsölgette örömében. A Balogh János halálos ítéletét ugyan nem sikerült aláíratnia, de a bizalmatlanság, a gyanú csirája már el volt vetve a basa lelkében.

VII.

Rákóczy György halála után a szultán úgy akart bánni Erdéllyel, mint a meghódított tartományokkal szokás, kegyetlenül. Maga a nagyvezér, Küprili sem igen ismerte az irgalmat. A Mohamed basához írott levelében azt mondta, hogy ha a hitetlen gyaur kutyák be nem hódolnak teljesen a félholdas zászló előtt, akkor megint reájuk küldi a tatárokat.

Mohamed basa elborult. Ő nagyon jól tudta, hogy Küprili szava nem üres fenyegetés. S tudta, hogy a tatár csapat pusztításához semmi sem hasonlítható a világon. Sajnálta a sokat szenvedett népet, a szegény Erdélyországot. Egy napon így szólt fiához:

— Fiam, Feriz, egy nagy és szép dolgot akarok rád bízni.

— Parancsolj velem, apám, — felelt Feriz engedelmesen.

— Ime, olvasd, — nyújtotta a basa Feriznek a nagyvezér levelét. — Olvasd és lásd te magad is, milyen veszedelem fenyegeti ezt a szegény, sokat szenvedett Erdélyt.

A fiatal bej végigolvasta Küprili levelét s mély sóhajtas szállt föl lelkéből.

— Apám, nem tudom, mi van velem, de úgy fáj a szívem, mintha tulajdon vérem romlásáról szólna ez az írás.

— Sajnálod a szerencsétleneket, az elnyomottakat s ez becsületére válik szívednek, fiam. Én sem szívesen látnám, ha e sokat zaklatott népre Küprili ráeresztené a tatár vezért vad csordájával. Most a magyar urak okosságán múlik a dolog. Valakinek, kinek neve jótáll kimondott szavaiért, ki jól beszéli nyelvüket, közejük kell menni, hogy felvilágosítsa őket. És ezzel a szép és nagy dologgal téged akarlak megbízni, kedves Feriz fiam.

Feriz bej arca kipirult a lelkesedéstől:

— Elmegyek, apám!

— Mégmondhatod, hogy én küldtelek békeséges tanáccsal, jó szándékkal, igaz szívvel. Szeretném, ha immár vége volna a háborúnak, a vérnek, a könnynek, a szenvedésnek s e sokat zaklatott szegény ország megpihenne végre. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha alázatosan fejet hajtanak a felséges padisah parancsa előtt és hódoló küldöttségben kérik fel, hogy küldjön számukra fejedelmet.

— És azt hiszed, ebbe beleegyeznek?

— Bele kell egyezniök, fiam, mert gyengék, szegények és az ország teste száz sebtől vérzik. Eredj, Feriz fiam. Bánk István, amint hallottam, már visszatért Sztambulból, ő most a leg-hatalmasabb erdélyi urak egyike. Ha ő komolyan akarja, meglesz a béke. Add át neki Mohamed basa szíves üzenetét és jó tanácsát, ő

pedig hívja össze a magyar és székely urakat tanácskozássra.

— Még ma útnak indulok, apám.

— Helyesen, fiam. Ha jó a dolog, amit cselekedni akarsz, úgy ne halaszd azt egy pillanatig sem. Így tanítja azt ami szent könyvünk: a Korán. Rögtön kiválogatom kíséretedet.

— Válogasd ki, apám, én csak arra kérek, hogy jó pajtásomat, Balogh Jánost magammal vihessem.

A basa arca elborult.

— Fiam, tudod, hogy nem szívesen tagadom meg kívánságodat. De ez a fiú itt marad sátramban. Alapos gyanúm van ellene, hogy hitvány áruló.

— Nem, apám, — kiáltá Feriz. — János hűségéről felelek neked. Az volt gaz, hitvány áruló, ki előtted a rágalom rút mocskával illette.

— Fiam, fiatal vagy még és tapasztalatlan. A te korodban én is így hittem, bíztam, de később az élet sok mindenre megtanított. Ki tudja, milyen veszedelemnek tennék ki, ha e hitvány árulót veled bocsájtanám?

— Apám, én még egyszer mondom, hogy életemmel felelek János hűségéért. Ámde fájdalommal látom, hogy lelkedet már megmérgezték a gyanúval. Vigyázz, jó atyám, nehogy az indulat, a harag elvakítson, s te sohase tudd magadnak megbocsátani, amit egy rossz percben cselekedtél.

— Miattad kiméltem eddig életét, — felelt a basa összeráncolt homlokkal.

— Arra kérlek, jó atyám, ne mondj ítéletet ellene az én távollétemben. Lehet, hogy sürgetni fogják, mert sejtem, hogy a szegény fiúnak nagy ellenségei vannak, ám türtőztess haragodat ellene, míg visszatérek. Megteszed?

A basa kezét nyújtotta ígérete gyanánt. Feriz most így folytatta:

— És most lásd, atyám, hogy milyen gáz rágalmazók üldözik a szegény fiút. Mielőtt harcba mentünk volna, szabadságlevelet adtam neki, de ő előttem tépte szét, mondván, hogy az én kezemből akarja szabadságát visszakapni.

— Épen ez a legsúlyosabb bizonyíték ellene, — kiáltá a basa haragosan. — Itt maradt mellettem, hogy kikémlelje tetteimet s azokat hazug módra elferdítve, közölje halálos ellenségeimmel. Elég! Egy szót sem róla. A kedvéért megígértem, hogy egyelőre kimélni fogom életét s légy nyugodt, Mohamed basa még nem szegte meg szavát.

Feriz szomorúan lehajtotta fejét. Ismerte gyámját, tudta, hogy hiábavaló lenne minden beszéd. Szomorúan búcsuzott hát és a mellé rendelt kísérettel elvágtatott.

VIII.

Késő este ért be Feriz bej kíséretével Bánk István uram kastélyába. A háziúr azonnal udvariasan üdvözlésére sietett:

— Nemes bej, — mondta, kezét nyujtva Feriz felé, — légy üdvöz házamban.

— Hát te ismersz? — kérdezte Feriz csodálkozva.

Bánk István uram bólintott:

— Az arcod, török úr, már ott Sztambulban, a szultán termében feltűnt nekem. Különös, régi emlékek jutottak eszembe, mert az arcod nagyon emlékeztet valakire, aki valaha kedves és drága volt szívemnek. Ám hagyjuk ezt, bej uram. Elég az, hogy örömmel köszöntelek szerény házamban. Tekintsd a magadénak, amíg benne lakol. Jól tudom, hogy te a Mohamed basa gyámfia vagy s nélküled még ma is a Héttoronyban raboskodnánk. Szolgám, Balogh János is írt nekem egy néhány levelet, tőle tudom, hogy milyen derék, jó és emberséges úr vagy. Szeretettel fogadlak és áldással bocsátlak majd útra, ha nagy szomorúságomra majd távozni akarsz.

— Köszönöm jószágodat, uram, de apám csak kötelességét teljesítette, mikor a Héttoronyból kiszabadított. Domokos Sándor uram, — kinek rabja voltam, — nem fogadott el értem váltásdíjat s apám a te szabadságoddal akarta háláját kifejezni.

Bánk uram azonnal szobákat nyitvatott ki az ifjú bej és kísérete számára. A bej aztán elmondotta Mohamed basa üzenetét.

Bánk István komor arccal járt-kelt a teremben.

— Megértettem az üzenetet, nemes bej uram, és köszönöm a basa jóakarátát, de beláthatod, hogy arról nekem nem lehet, nem szabad egyedül határoznom. Össze kell hívnom néhány nagyobb állású urat, azokkal együtt adjuk meg a választ.

— Az apám is így gondolta, — felelt Feriz bej.

— Ha azonban az én véleményemet akarod tudni, — folytatta emelt hangon Bánk István, — azt akár előre megmondhatom. Igaz, hogy meg vagyunk alázva, szét vagyunk verve s testünk száz sebből vérzik, de magyarok vagyunk s önként a szolgaság jármába hajtani fejünket nem fogjuk! Miért nem akarja a szultán, hogy saját vérünkéből, saját akaratunkból válasszunk magunk fölé urat és fejedelmet? Ha engem illetve a döntő szó, én azt mondanám: ám legyen, jőjjön, aminek jönnie kell. Ha lehet, még több csapás, mint amennyi eddig ért bennünket. Jőjjön a tatár khán, rettentő seregével. Minden betegségre van gyógyulás, minden sebre ír, csak arra nem, amit saját hitványságunkkal, saját gyávaságunkkal ütünk az ország testén. És ha az van rólunk ott fenn megírva, hogy vesznünk kell, hát akkor haljunk meg szépen, szabadon, emberhez illően!

Ott ültek az urak mind a nagy asztal körül.

Feriznek lángbaborult az arca, csillogott a szeme a lelkesültségtől. Önkéntelenül is kezet nyújtott Bánk Istvánnak.

— Ha magyar ember volnék, én is így beszélnék, Bánk uram.

Majd halkabb hangon folytatta, mialatt kezét lassan visszahúzta.

— Ámde török ember vagyok és a szultán katonája s így nem mondhatok egyebet, mint hogy várom a magyar urak határozatát.

Bizony, egy hét is eltelt, míg az urak a Bánk kastélyba szállingóztak. Feriz bej addig a magyar kúria vendége volt. Sokat járkált a kongó, nagy termekben, de főként künn szeretett járkalni az ősi nagy kertben, melynek vége beleveszett a híres bacsoni erdőbe. A fiatal bej sokat nézegette az óriási tölgyeket, a susogó nyárfákat, az örökzöld fenyőket. S elgondolkozott. Vajjon ki ült valaha alatta? Vajjon annak is olyan vitéz volt a lelke és borus a szíve, mint az övé?

Az ifjú bej szívét, mióta a kastélyban lakott, valami különös mélabú fogta el. Nem volt ez kinzó bánat, inkább valami jóleső, szelid, fájdalmas merengés. Mostanában megint gyakran látogatta meg őt anyja képe. Éjszaka álmában gyakran megjelent a halvány arcú, sötét hajú nő, ott ült ágya mellett és szelid, szomorú dalokat dalolt. Feriznek reggelenként gyakran volt nedves párnája az éjszaka álmában hullatott könyektől.

— Nem tudom, mi történik velem? — mon-

dotta az ifjú bej, — mióta a kastélyban vagyok s ezt a levegőt szívom, különös varázslat fogott el, mintha valami titkos hatalom kiszívná lelkemet s új lelket adna testembe.

A magyar urak pár napig tanácskoztak, aztán Bánk István uram behívta Feriz bejt a nagy terembe.

Ott ültek az urak mind a nagy asztal körül komoly, ünnepies arccal. Feriz bej önkéntelenül is nagy meghatottságot érzett, mikor a komoly, szeretetreméltó arcokat meglátta. Az sem kerülte el figyelmét, hogy a magyar urak mind meglepetéssel néznek végig rajta, amint belépett s egymásnak halkán mondtak valamit.

— Nemes török úr, — kezdette Bánk uram, — íme, válaszunk a tiszteletreméltó Mohamed basa üzenetére. Mindenféle tisztességes és becsületes békére hajlandók vagyunk, de megaláztatni magunkat nem hagyjuk s inkább választjuk a szabad, dicső halált, mint a gyalázatos, szégyenteljes életet.

Feriz bej végighordozta nagy, sötét szemét a gyülekezeten:

— Nemes urak, ti bizonyára jól meggondoltátok, hogy mit feleljetek. Én immár nem tehetek semmit, csak szomorú szívvel megyek haza.

— Menj békével, ifjú bej, mi nem adhatunk más választ, — mondta az ősz Nemes Ádám. — Ha lelked olyan magyar volna, mint az arcod, akkor bizonyára megértenél bennünket.

Halk suttogás követte e szavakat. Feriz bámulva emelte szemét az öreg úrra. A háziúr hirtelen megszólalt:

— Bocsáss meg, bej uram, nem akart itt téged senki megbántani. Sőt mindnyájan, kik itt vagyunk, csak becsüljük bátorságodat, nemeslelkűségedet. Az iménti szavaknak nem volt semmi sértő élük, de arcod annyira hasonlít az én szegény húgom arcához, hogy mindenkinek feltűnik. Már ott Sztambulban is azért néztünk annyira. Ne sértsen a dolog, jó uram, a véletlen, a természet játéka az egész, de hogy lásd, mennyire igaz, amit mondok, elvezetlek téged szegény húgom, a szerencsétlen Bánk Judit képe elé.

Bánk István uram karonfogta az ifjút és elvezette a nagy ebédlőterembe. Ott aztán az egyik falon, fekete gyászfátyollal az aranyos ráma körül, ott látta Feriz bej a sötét hajú, fehér arcú nőt, azt az asszonyt, kinek elefántcsontra festett képét ereklyeként éjjel-nappal magánál hordta, — ott látta — a tulajdon édesanyját.

Feriz, mikor a képre nézett, egyetlen szót sem bírt szólni. Szívéhez kapott és ájultan esett össze.

IX.

Mikor Feriz kinyitotta szemét, ott feküdt egy széles, medvebőrrel leterített pamlagon.

Mellette állt Bánk István uram és szeretettel simogatta az ifjú lázas homlokát.

Feriz kivette a keblébe rejtett elefántcsont képet és odanyújtotta Bánk uramnak:

— Az édesanyám volt, — mondta könnyektől fátyolozott hangon.

— Úgy van, — bólintott Bánk István meghatottan, — az én szerencsétlenül eltűnt húgom volt a te édesanyád. Mintha csak szívem megsúgott volna valamit e titokból, már ott Sztambulban is oly nagy szeretettel és érdeklődéssel néztelek. Beszélj, fiam, régen meghalt az édesanyád?

— Még nem voltam öt esztendő, mikor elvesztettem.

— Úgy hát alig emlékezel arcára, — sóhajtott Bánk uram, — szomorú történetét meg bizonyára alig ismered. Illő hát, hogy most mindent elmondjak neked, fiam, ahogy apámtól hallám.

Tudnod kell, édes öcsém, hogy apám, Bánk András, egyike volt a legboldogabb embereknek széles Erdélyországban. Volt angyali jóságú hitvese, az én feledhetetlen, drága emlékű jó anyám, szép hajadon leánya s én sem voltam rossz. Judit testvéremet egy derék ifjú, Domokos Sándor jegyezte el mátkájának. S épen az eljegyzés után néhány nappal történt a szörnyű szerencsétlenség.

Testvérem virágot szedni ment a nagy kertbe. Mosolygott, tréfált, mikor lement a garádicson, aztán eltűnt, hogy többé sohase lássák. Anyám

nem élte túl a csapást. Harmadnapra ravatalon feküdt s jó apám kettős gyászt ölthetett. Mert leányát is úgy gyászolta már, mint a halottat. Felkutatták az egész környéket, vagyonát ígerte annak, ki hírt tud adni az eltüntről, hiába, még lábanyomát sem bírták felfedezni.

Gyász és komor némaság borult a kastélyra s így éltünk mi apámmal ketten a szomorúság várában. Egyszer — sok-sok év múlva — idegen kalmárok utaztak keresztül falunkon. Apám vendégszeretettel fogadta őket, mert gyászában, szomorúságában is mindig jó volt az utasemberhez. Az utazó kalmárok Törökországból jöttek és jó híreket hoztak, mert apám egészen felvidult ottlétük alatt. Alig mentek ki a házból, ő is azonnal nagy útra készült.

— Fiam, — szólt hozzám a búcsuzáskor, — én messze elmegyek idegen országba. Ne kérdezd tőlem utazásom okát, célját, ha Isten visszavezérel, úgyis megtudod, hogy miért, kiért mentem el. Ha pedig nem jönnek többé vissza, úgy a nagy asztal fiókjában megtalálod az írsaimat. Isten áldása legyen rajtad, fiam. Kívánj nekem minden jót, de se ne sirass, se ne tartóztass, mert hiábavaló lenne.

Sokkal jobban ismertem apámat, mintsem maradásra kértem volna, vagy titka felől faggatni mertem volna. Pár hónap múlva csakugyan hazaérkezett, de útjáról nem beszélt többé soha s nekem is megtiltotta, hogy a dolgot szóvá tegyem. Természetesen, meghajoltam parancsa előtt, de jól láttam, hogy valami ret-

tenetes csapás érhette útjában, mert feje galamb-fehér lett, termete összeroskadtt s nagy ára volt a szónak, mely ezentúl ajkát elhagyta. Egy év múlva meghalt és az íróasztalában megtaláltam végrendeletét, melyet íme átadok neked.

Ezzel Bánk uram egy régi szekrényhez lépett, azt kinyitotta, s egy fiókjából sárgás, nagybetűs levelet vett elő, mely így szólt :

«Kedves, jó fiam, István!

Néhány hetek óta érzem, hogy a Mindenható megszabadít a földi szenvedéstől és én hinni merem, hogy együtt leszek drága jó anyáddal fent az üdvezültek országában. Ha ez megtörténik, ne sirass engemet, édes fiam, megváltás lesz számomra a halál, mert életem csupa szenvedés. Tudod, hogy istenfélő ember voltam, kihez nem illik a zúgolódás. Nem is zúgolódom, csak lehajtom fejemet, mint a bibliai Jób, mikor Jehova mindenét elvette és mondom megadással: az Úr adta, az Úr elvette, legyen áldott érte szent neve!

Hiszen oly boldog voltam néhány évekig, mint kedves halandó a világon. Volt áldott jó hitvesem, két szép gyermekem. Ami elveszett, azt az Úr vevé el, ki merne az ő szent akarátával szembeszállni? Nem jobban tudja-e ő nálunk, hogy mit miért tesz? Nem ő hozza el ránk a világos nappalt és a sötét éjszakát? Áldás legyen mindegyikben, ha ő szent kegyelme úgy akarja. Hajtsuk le hát fejünket a porba és fogadjuk békétúréssal a

csapást, mint ahogy örömmel vettük kezéből az áldást, a boldogságot, a szerencsét.

Jusson eszedbe mindez, fiam, ha rossz óráid lennének, most pedig halld meg az én végső rendelkezésemet és akaratomat.

Minden földi, világi javam téged illet meg, édes fiam, bírjad békességgel, mit apáid becsülettel szereztek.

Testemet, édes fiam, temessétek drága hitvesem, a te édesanyád mellé. Hadd pihenjen koporsóm az ő közelében s várjuk együtt a boldog feltámadást, melyet hozzon el az Úr minden igazhívó, jó emberre.

Most pedig, fiam, hadd írjak neked egy néhány sorokat a te szerencsétlen eltűnt hugodról, Juditról.

Mikor ma egy éve hosszú útra indultam, az ő keresésére mentem. Megtudtam idegen kalmároktól, hogy Törökországban él és egy nagy úr felesége. Az egyik kalmárnak, kitől férje gyöngyöt vásárolt, el is mondta szomorú történetét.

Mikor azon a gyászos őszi délután sétálni ment a kertbe, lement egészen a kert aljáig, az erdő széléig. Kóbor tatár lovasok járkáltak az erdőben. Mikor a leányomat megtalálták, az egyik fölkapta maga mellé a lóra az elalélt leányt és elvágdatott vele. Elhatározták, hogy kiviszik Sztambulba és eladják rabszolgának.

Az istentelenek az éjszaka sötétjében men-

tek s nappal rejtőzködtek Judittal. Nem bírtunk nyomára akadni.

Anyátok meghalt bánatában, én lassan, kínosan vonszoltam életemet, a gaz rablók pedig ki-

értek Judittal Törökországba és kivitték a rabszolgapiacra. Egyik török főúr meglátta Juditot és úgy meghatotta őt a leány szépsége és szerencsétlensége, hogy nem rabszolgálónak vette magához, kemény munkára, ha-

nem feleségül vette és Judit palotájának, kincsének úrnőjévé lett.

Az idegenben is el kell ismerni a jó tulajdonságokat, fiam. A török főúr, mint később magam is meggyőződtem, nagylelkű, nemes-szívű és igazságos ember volt.

Mikor Sztambulba értem, felkerestem. Elmondtam neki, hogy Judit szerencsétlen apja vagyok s hogy leányomért jöttem. Megmondtam, hogy kész vagyok annyi váltságdíjat fizetni, amennyit követel, kérje bár egész vagyonomat, nem fogom sajnálni, csak bossássa szabadon gyermekemet. A török főúr büszkén felemelte fejét:

— Keresztény úr, nem jól beszélsz. Leányod nem rabnő, nem szolga, hanem feleség, hitves, ki épen olyan úr és szabad a palotámban, mint én magam. Kérdezd meg őt magát, rejtettem, zártam én valaha? Nem [azt tette, amit akart? Nem úgy imádta-e az ő Istenét, mint hite parancsolta, amint lelke megkívánta? Menj be hozzá és beszélj vele te magad. Ha el akar hagyni engem, ha elégedetlen velem, távozhatik békével, pedig csak Allah tudja, hogy mennyire kedves ő szívemnek.

És én bementem Judithoz. Ne kívánd tőlem, fiam, hogy ezt a találkozást leírjam. Emberi erő gyöngé és hitvány erre. Az én szerencsétlen gyermekem ott csüggött keblemen s könnyeivel áztatta arcomat. Mikor beszéltem arról, hogy velem jöhet, ha akar,

férje megengedi, Judit fölemelte halavány, könnyes arcát:

— Apám, hát nem tudod?

— Mit, gyermekem?

Judit bevezetett egy kis szobába. Ott feküdt aranyos bölcsőben, selyem és drágaság közt egy kis csecsemő, a Judit fia.

— Apám, én anya vagyok, — szólt Judit és könnyei a csecsemő arcára hulltak,

ki erre álmában mosolygott. — A gyermekemet itt kell hagynom, ha megyek és én — én nem tudok megválni a kis fiamtól.

Mikor látta, hogy szomorúan nézek rá, leterdelt előttem és átkulcsolta a kezemet:

— Belehalok a bánatba talán már holnap, de ha ma itt hagynám a gyermekemet, ma halnék meg. Apám, bocsáss meg nekem, légy irgalmas hozzám, kérdezd meg anyámat, elhagyta volna-e ő gyermekeit?

— Az anyád meghalt, Judit, és te sohasem fogod látni a sírját, soha a mezőt, melyen felnőttél, a házat, mely otthonod volt s minket, kik szívünk vérénél is jobban szeretünk.

Judit zokogott, kezét tördelte. Oh, hogy szántam a szerencsétlent! De azután megint a bölcsőre nézett:

— Anya vagyok, nem hagyhatom el gyermekemet. Apám, te most haragszol reám és hálátlan, rossz gyermeknek tartasz. De édes anyám, ott fent az égben, ő megért és megbocsát. Ő is állt az én bölcsőm mellett, mint én e kis fiúé mellett állok most és ha a menny minden üdvösségét kínálják, ha a pokol minden kárhózáival fenyegetik, gyermekét fel nem áldozza, ott nem hagyja soha, soha. Apám, édes, jó apám, te a legjobb, legszeretőbb, legnemesebb apa vagy, de engem most csak az anyám, az édes, jó anyám érthetne meg. Ha itt állna mellettem, ő bizonyára azt mondaná: leányom, szerencsétlen gyermekem, anya vagy, nem tehetsz másként. Én is anya voltam, értelek és megbocsátok neked.

— Judit, szerencsétlen gyermekem, — mondtam leányomat átölelve, — ha nem is értelek úgy, mint anyád, de én is megbocsátok, haragom a te lelkedet ne terhelje.

Ott maradtunk egymás mellett estig, aztán elbúcsúztam leányomtól örökre. Mikor utol-

jára homlokon csókoltam, Judit így szólt hozzám:

— Isten veled, édes, jó apám. Mi e földi életben aligha látjuk egymást. Itt maradok idegen országban gyermekem mellett és idegen föld takarja be majd testemet. Az én boldogságom elveszett, de a szívemnek valami azt súgja, hogy az én vérem egyszer majd visszakerül hozzátok, közétek. Ha valóra válna sejtelmem, kérlek, jó apám, fogadjátok őt szeretettel.

Leírtam, amit szegény testvérem mondott. Nem valószínű ugyan, hogy sejtelve teljesüljön. Az előkelő török főúr mohamedán gyermeke hogy kerülne közibünk? De ha mégis a szegény asszony sejtelve valami isteni csoda által valóra válnék, fiam, húgod gyermekét atyafiságos szeretettel és jóindulattal fogadd! Karod és szíved egyaránt tárva legyen, ha valaha kopogtatna az ősi ház ajtaján. Mert vérbeli unokám ő, az én örökre siratott és szeretett Judit leányom gyermeke.

A Judit férjének nevét nem írom le. Ha szegény ember volna, megírnám, hogy segítséget küldhess neki, de unokám apja hatalmas, nagy úr, erősebb és hatalmasabb mindnyájunknál. Unokámnak ott künn nem szükséges tudomást venni rólunk. Ha pedig hazakerülne, te tudni fogod a kötelességedet.

És most, fiam, édes jó gyermekem, még egyszer Isten oltalmába ajánlak. Légy mindig hű magadhoz, Istenedhez! Gyarló tes-

temet egyszerű temetésben add át az anyaföldnek, lelkem üdvösségeért pedig könyörögj a Mindenható Úr Isten előtt.»

Feriz végigolvasta a sárga nagybetűs írást, de lassan ment a dolog, mert nem látott a szemébe tóduló forró könnyektől. Mikor a papirost letette, nagybátyja, Bánk István, gyöngéden magához ölelte.

— A szívem és a karom íme tárva áll fogadásodra. Mint vendég kopogtattál házam ajtaján, de most azt mondom, ami az enyém, az a tied is, mert te Judit testvérem gyermeke vagy.

— És most beszélj te, mit akarsz tenni? Igaza volt édes, jó anyád sejtelmeinek, hogy visszajöss közénk és itt maradsz velünk?

Feriz kezébe temette arcát:

— Nem, bátyám, ezt most nem tehetem... Még nem tehetem... Mit mondana gyámapám, ki mindig jó volt hozzám s apám volt apám helyett? Én a szultán katonája vagyok s bár soha kardom többé magyar véreim ellen ki nem húzom, csakis a padisah oldhat fel esküm alól.

— És én és mi, anyád rokonai?

— Bátyám, a szívem, a lelkem, mindenem a tietek, de én becsületes ember akarok maradni. Addig, míg gyámommal nem beszéltem, addig, míg a szultán el nem küld seregéből, nekem maradnom kell.

Bánk uram fel s alá járt a teremben, majd megállt az ifjú előtt:

— Igazad van. Én nem akarlak olyasmire rávenni, amiért bárki előtt pirulnod kelljen. Menj hát, ha úgy hiszed, ez a kötelességed.

X.

Balogh Jánosra ezalatt rossz napok jártak. Mohamed basa nem bocsátotta színe elé, a táborban sem járt-kelt többé oly szabadon, mint azelőtt, a ravasz Ali mindenütt sarkában volt. Mikor egyszer ezért kérdőre vonta, Ali ravasz vigyorgással felelte, hogy a kegyelmes basa parancsolta s ő csak kötelességét teljesíti, mikor engedelmeskedik.

János azonnal kihallgatásért jelentkezett a basánál, de Mohamed nem bocsátotta maga elé.

Balogh János búsan, csüggedten járt-kelt, pártfogója, a jó Feriz bej is távol járt, még panaszkodni sem volt kinek. Volt azonban a basa szolgái közt egy emberséges muzulmán, kit Hasszánnak hívtak. Ez a jó török fiú megszánta Jánost és megmondta neki:

— Én sajnállak, szegény magyar fiú, de ugyan ki merne a kegyelmes basának szólni, mikor haragszik? Reád pedig nagyon haragszik.

— De hát miért? álmélkodott Balogh János.

— Mert árulónak tart.

Balogh Jánosnak egyszerre vérbeborult az arca, ökölre szorította a kezét és dörgő hangon kiáltotta: — Ki meri ezt állítani?

— Csak csöndesen, a lárma nem ér itt sem-

mit. Külömben: Ali állítja, hogy kém és áruló vagy.

— Úgy? — mondta Balogh János csodálatos higgadtsággal — nagyom köszönöm becsületes Hasszán, hogy ezt nekem elmondtad.

Hasszán bámulva nézte a magyar fiút. Az imént még dörgött a hangja, most meg nyugodtan mosolyog. Az ám, a becsületes Hasszán nem ismerte a székelj természetet. Ha kell és az okosság úgy parancsolja, a székelj indultain, haragján is úr tud lenni. Balogh János pedig góbé volt, okos, bátor és ügyes. Egyszerre belátta, hogy az ő helyzetén csak a higgadtság és furfang segít.

Epen azért barátságosan megveregette Hasszán vállát és füttyörészve hátat fordított a töröknek, ki ámulva nézett utána.

Hanem ettől a pillanattól kezdve nemcsak Ali volt az ő sarkában, de ő is pontosan értesült a ravasz Ali minden lépéséről. Még azt is tudta, hogy mikor kapott Ferhád levelet, sőt egyet ügyesen el is lopott Alitól. A levélnek egy része így szólt:

«Igaz, hogy a szultán sürgetésünkre végre aláírta a parancsot, mely Mohamedet és gyámfiát, Ferizt, megfosztja állásától, de félek, hogy a basa a hír vétele után azonnal Sztambulba siet és amilyen jól tud hatni a szultán lelkére, megint bent lesz a nyeregben, s akkor rettenetes bosszút áll mindnyájunkon. Ezt annál könnyebben teheti, mert a nagyvezér, Küprili is jó embere és erősen pártját fogja. Azért, Ali

fiam, cselekednünk kell, a basának nem szabad élve Sztambulba jutnia, holttestét akár diadalmenetben vihetik, mit bánom én! Te értesz engem, úgy-e, Ali fiam? Cselekedned kell gyorsan és határozottan, mielőtt a basa a nagyvezérrel találkozhatnék és beszélhetne.»

Balogh János egy pillanatig arra gondolt, hogy a levéllel a basához siet, de félt, hogy a ravasz Ali még mindig kívágja magát. Talán elhiteti a basával, hogy a levél hamisítva van s bizonyára van cinkosa is a táborban, ki kész lesz tanúságot tenni róla és hívségéről. Nem, Balogh János kétségtelen, letagadhatatlan bizonyítékot akart.

Balogh mindenütt nyomában volt Alinak. Láta, amint a basa behívatta magához a kémet. Ali a sátor előtt találkozott a basa szolgáljával, ki valami frissítőt vitt be urának.

— Add ide a poharat, — mondta Ali, — én úgyis a kegyelmes basához megyek és átadom a frissítőt.

A szolga engedelmesen átnyújtotta a poharat és Balogh János jól látta, amint Ali óvatosan körülnéz és valami fehér port tölt a poharába, majd eltűnik a basa ajtaja mögött:

— Rettenetes, mit csinált ez az ember! — kiáltá János mellett valaki. Hátrakapta fejét, Hasszán állt mögötte.

Egy ugrással a sátor előtt termett János, félrerántotta a nehéz szőnyeget és berontott a basához.

— Hogy merészelsz? — kiáltá Mohamed haragtól lángoló arccal.

— Kegyelmes uram, — kiáltá Balogh János, — ne igyál a pohárból, az italban...

Tovább nem tudta folytatni, szeme a pohárra esett, a basa félig már kiürítette a frissítőt.

Ali hirtelen az asztalhoz ugrott, hogy a pohárban levő folyadékot gyorsan kiöntse, de e pillanatban egy kéz ragadta meg kezét, a Hasszán keze.

— Hogy merészelsz, rabszolga? — kiáltá Ali toporzékolva.

— Erre majd bíráid előtt felelek, hitvány méregkeverő. Ezzel a becsületes magyar fiúval együtt láttuk, mikor mérget tettél a mi jó urunk poharába.

Mohamed már nem hallotta Hasszán szavait. A méreg gyorsan hatott, elvesztette eszméletét.

Mialatt Balogh János a basát gyöngéden a pamlaghoz vitte, egy tiszt hangosan jelentette:

— A legkegyelmesebb nagyvezér, Küprili Achmed megérkezett.

— Ime, vezesd színe elé e gyalázatos méregkeverőt, tegyen rajta igazságos ítéletet, — kiáltá Balogh János — és mondd meg neki, hogy a legjobb basa végperceit éli.

Küprili sietve jött a sátorba. Az agg harcost, ki százszor látta magával szemben a halált, a könnyekig elérzékenyítette, mikor barátja ólomszínű arcát megpillantotta. Sírva borult haldokló ba-

rátjára, ki csak percekre nyerte vissza eszméletét:

— Áldásomat és szeretetemet küldöm Feriz fiamnak, — mondta halkan.

Majd megismerte Küprilit, halkan súgta fülébe:

— Mondd meg Feriznek, hogy meneküljön... Szolgáját szabad emberré tegyétek, megérdemelte...

Többet nem is beszélt, egy óra múlva kiszenvedett. Küprili fényes temetést rendezett barátjának, az áruló Alit pedig kivégeztette s azonnal egy janicsár agát küldött Ferhád táborába, hogy a basát fogják el és rabláncon vigyék, mint hitvány orgyilkost, Sztambulba.

A temetés után rögtön magához hívatta Balogh Jánost:

— Szegény meghalt urad kívánságára szabad ember vagy, mehatsz, amerre tetszik. És most nem a szolgálhoz, a szabad székhelyhez becsélek. Teljesítenéd-e egy kívánságomat híven, okosan és becsületesen?

— Parancsolj velem, uram.

— Föl fogod keresni Feriz bejt. Elmondod neki, hogy gyámja meghalt és hogy a szultán megfosztotta őt rangjától. Aztán megérteted vele, hogy én mindent megteszek, hogy a szultán haragját kiengeszteljem és ő a rangját visszakapja, de egy darabig jó lesz, ha nem mutatja magát. Ime, ez az erszény száz arannyal, vedd úgy, mintha Mohamed basa adta volna. Használj szerencsével és okosan.

Balogh János megcsókolta a nagyvezér köntösének szegélyét és távozott, hogy Ferizt fölkeresse.

XI.

Balogh János a Bánk-kastély felé tartott, hogy Ferizzel beszéljen, a fiatal bejt azonban már útban találta, amint egyenesen a basa táborra felé lovagolt kíséretével.

Feriz szomoruan, elmerengve ült lován. Képzületében búcsút mondott mindenkinek, mi újabban oly drága és kedves lett neki. Mind-egy. Mennie kell, nem hagyhatja el gyámapját, ki szerette, sem a szultánt, kinek hűséget esküdött.

— Állj meg egy pillanatra, uram, — mondta Balogh János, — beszélnem kell veled.

Feriz leugrott lováról és karonfogta Jánost:

— Hogy van apám? Nagyon nyugtalanul vár már reám?

— Hős apád bizonyára jól van, mert mint

becsületes, igaz ember a paradicsomba jutott. Utolsó szava áldás és üdvözlét volt számodra.

Feriz sápadt lett, mint a halott, megtántorodott s ha János meg nem kapja, talán ott rögtön összerogyik.

— Hős apádat tegnapelőtt temettük, a nagyvezér, Küprili Achmed maga kísérté koporsóját. Hitvány, orgyilkos kéz oltotta ki dicső életét. A gyilkos Küprili kezébe került s elvette méltó büntetését. De ne beszéljünk a hitvány lélekről, beszéljünk hős apádról, ki mindenekkel megbékélve távozott innét és reád gondolt utolsó pillanatában.

— Nincs már ott senkim, — mondta Feriz tompa, megtört hangon s fejével a török tábor felé intett. — Nincs senkim, semmim. Meghalt az egyetlen ember, ki szíve szerint szeretett . . .

Elborította a könny szemét, de aztán föl-emelte fejét és elszántan mondta:

— Mindegy, a szultán katonája vagyok s ott az én helyem, az ő táborában. A becsület hozzám köt, míg csak ő maga el nem küld magától.

— Már elküldött, — felelt halkan Balogh János. — Küprili, a nagyvezér üzente neked, hogy Sztambulban megfosztottak rangodtól. Mohamed basa hatalmas ellenségei ármánykodnak ellened. Ő maga tanácsolja neked, hogy rejtse el magad egy darab időre, később talán majd kiengeszteli irántad a szultán szívét.

Feriz bej halvány arca kipirult:

— És azt hiszed, hogy én kegyelemért fogok csúszni-mászni, mikor ártatlan vagyok? Tudom,

mi kell a gaz árulóknak. A nagy vagyon, mit apámtól örököltem. Hát vegyék a gaz lelkek és boldoguljanak vele, ott hagyom nekik. Én pedig megyek előre utamon. Az egyetlen török ember, ki közel állt szívemhez, halva fekszik. A szultán maga fosztott meg kardomtól. Megyek, amerre a szívem vágya visz.

Aztán emelt fejjel fordult a kísérő török katonák felé:

— Menjetek egyenesen a táborba. Mondjátok meg a nagyvezérnek, hogy üdvözlétemet és köszönetemet küldöm nagylelkűségeért, mit szegény, jó gyámapám és irántam tanúsított.

— És te uram? — kérdezte az egyik aga.

— Én megyek a magam útján, amerre szívem vonz. Béke veletek!

A katonák elvágattak, Feriz pedig lassan megfordult, felült lovára és csendesen lovagolt vissza a Bánk-kastély felé.

XII.

Tíz esztendő telt el azóta, hogy Feriz megfordította lova fejét a Bánk-kastély irányába. Azóta sok minden megváltozott, a szerencsétlen Erdélyre is jobb napok virradtak.

Bánk István uram együtt gazdálkodik öcsésével, a hajdani Feriz bejjel. Most Bánk Ferencnek hívják a szultán hajdani katonáját. És feleségül vette Domokos Sándor uram húgát, a szép, szelíd Piroskát.

Nem is volt náluknál boldogabb pár széles Erdélyországban. Hát még mikor leányuk, a kis Judit is megszületett. Mindenki szeretettel, rajongással vette körül a kis leányt, ki egészen

nagyanyja, az Ibrahim vezér feleségének vonásait örökölte.

A fiatal pár gyakran sétál lent a kertben a kis Judittal s ilyenkor mintha halk suttogást hallanának felettük, a derült, kék égből.

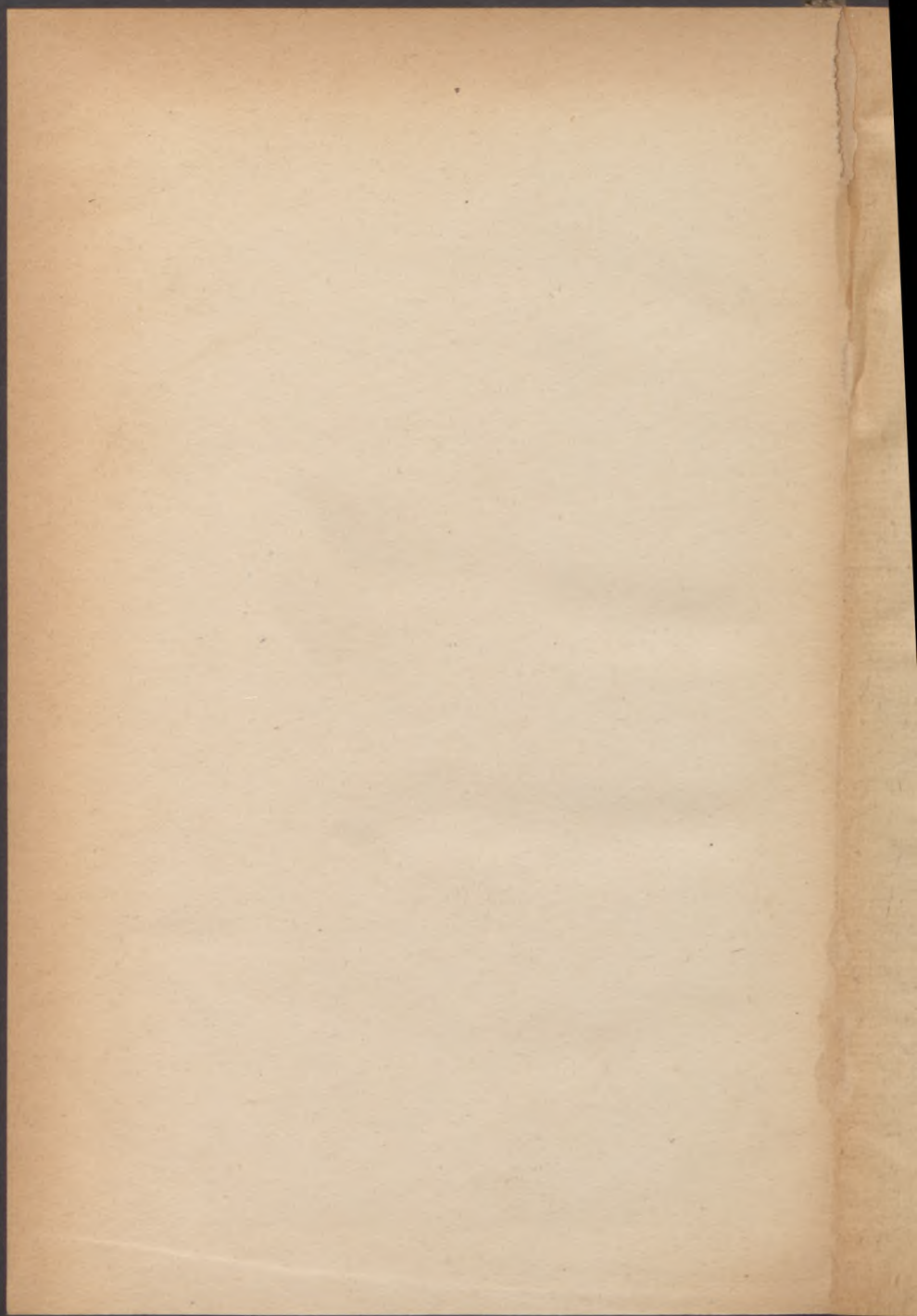
— Én szerencsétlen voltam s idegen országban kellett elpusztulnom, de fiam, az én drága

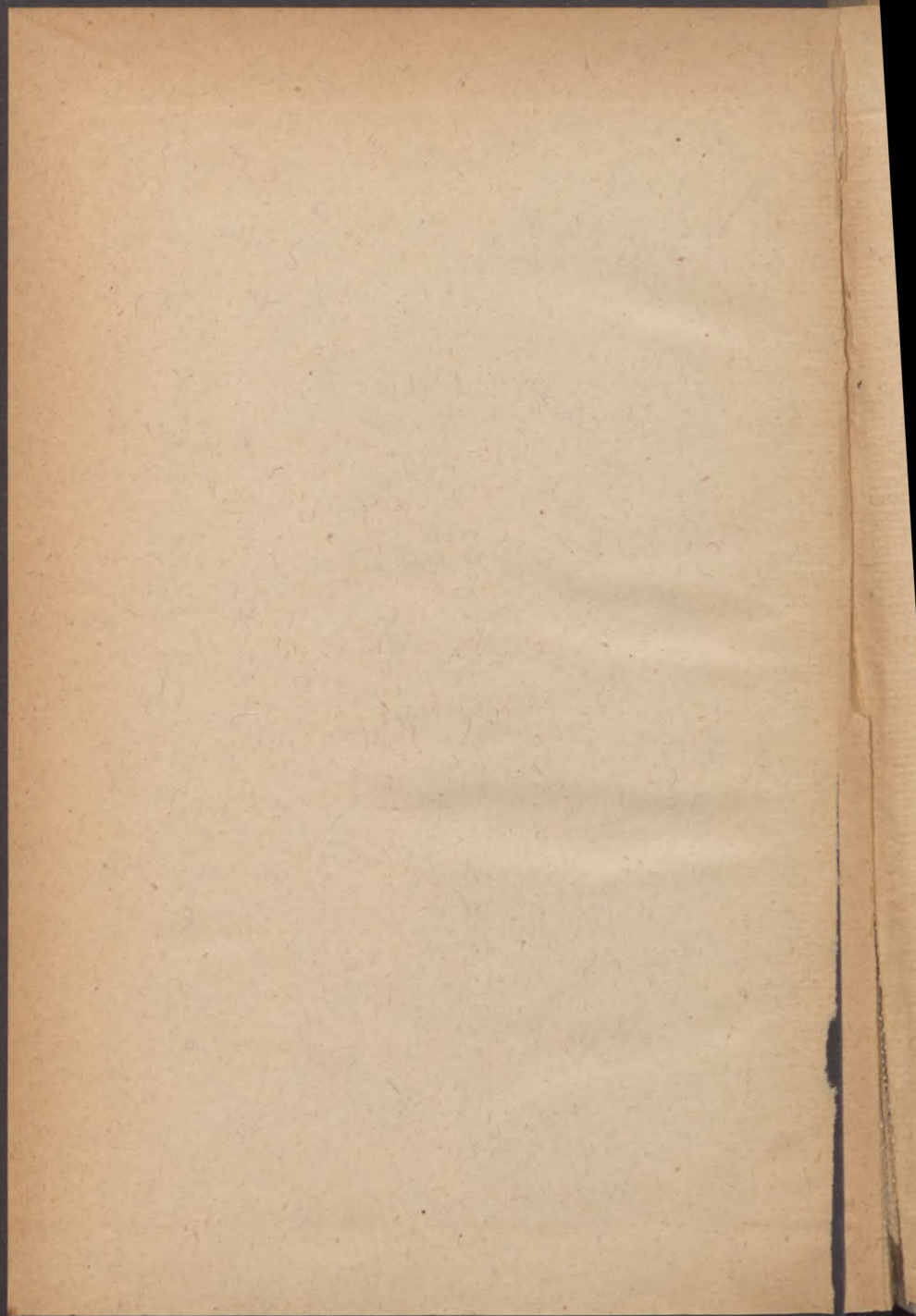
Dánielné-Lengyel Laura : Bánk Judit.

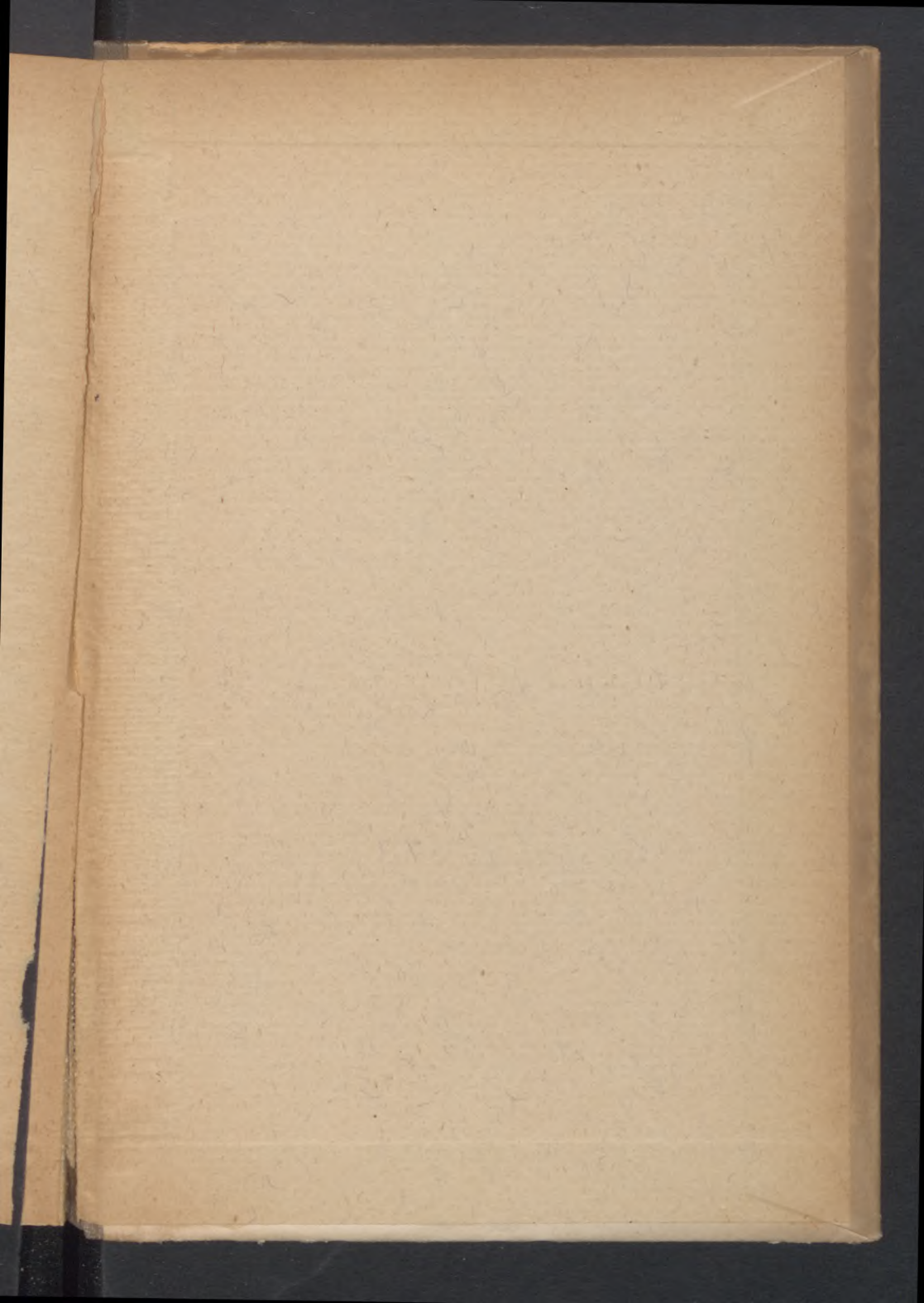
gyermekem, íme, visszatért hazámba, itt él boldogan feleségével, gyermekeivel, rokonai, vérei közt. A mindenható, jóságos Isten meghallgatta boldogtalan lelkem imáját s most már nyugodtan pihenhetek az elhagyott sztambuli temetőben. Az én szenvedésem volt az ő örömük váltsága, az én könnyem fizetett meg mosolyukért. Áldassék érte, Uram, a te szent neved.

És a fiatal pár, mintha értené a túlvilági hangokat, könnyes szemmel néz egymásra. Csak akkor térnek magukhoz, mikor leánykájuk, a kicsi Judit, hozzájuk simul. Kezüik áldólag síklik le a szőke gyermekfejre és szemük áhítatosan néz fölfelé, a mindenható Isten kék egére, hogy hálát adjon annak, ki a legsötétebb éjre is elhozza a virradatot; ki a legkeservesebb fájdalmakra is küld balzsamot és vigasztalást.

Egy-egy szám ára kötve 60 fillér.

BENEDEK ELEK KIS KÖNYVTÁRA

a legkedveltebb olvasmányokat tartalmazza.

- 141—142. **Benedek Elek.** A félkezű óriás.
143. **Szívos Béla.** Vidám állattörténetek.
144. **Benedek Elek.** Apró mesék.
145. **Sárándy István.** Persenczky vitéz kalandjai.
146—147. **Sebők Zsigmond.** Dörmögő Dömötör
utazásai. I.
148—149. — Ugyanaz. II.
150—151. — Ugyanaz. III.
152—153. — Ugyanaz. IV.
154. **Benedek Elek.** Így volt, mese volt.
155—156. **Avar Gyula.** Utazás a Szepességben.
157—158. **Benedek Elek.** A sárga csikó.
159—160. **Kolumbán Lajos.** A Maros mentén.
161. **Alexics György.** Román népmesék. I.
162. **Steinhofer Károly.** Régi könyvek mesterei.
163—164. **Sebők Zsigmond.** Dörmögő Dömötör
utazása hegyen, völgyön meg a nagy ládával. I.
165—167. — Ugyanaz. II.
168—169. — Ugyanaz. III.
170—171. **Benedek Elek.** Kisbaczoni versek.
172. — Itt a vége, fuss el véle.
173—174. **Dánielné Lengyel Laura.** Bánk Judit.
175. **Szívos Béla.** Alföldi rajzok.
176. **Alexics György.** Román népmesék. II.
177—178. **Hunyadi Béla.** A jó tót atyafiak.
179. **Szalay Sári.** Az állatvilág köréből.

A gyűjtemény teljes jegyzéke ingyen.

Kaphatók minden könyvkereskedésben.